University of Alberta Library
0 1620 2318 6487

УЯВИ СОБІ...

ЗБІРКА ТЕКСТІВ

Just Imagine...

A Reader

Програма навчання української мови

A Ukrainian Language Development Series

Collage

КОЛЯЖ

Упорядкувала
М. ЦИНЦАР-ГРИЩУК

Ілюстрували
С. БУРАК-БЕРНАРД
О. ВАСАРАБ
Б. ГАРТМАНН

PG
3826
U43
2001
c.2

CURR

UNIVERSITY OF ALBERTA
QUAECUMQUE VERA
Ex Libris
Universitatis
Albertensis

УЯВИ СОБІ...

ЗБІРКА ТЕКСТІВ

Just Imagine...

A Reader

Програма навчання
української мови

A Ukrainian Language
Development Series

Упорядкувала
Маркіяна Цинцар-Грищук

Ілюстрували
Соня Бурак-Бернард
Орест Васараб
Барбара Ґартманн

Освіта Альберти
Відділ учнівських і вчительських матеріялів
Едмонтон, Канада

©2001 the Crown in Right of Alberta, as represented
by the Minister of Learning, Alberta Learning,
11160 Jasper Avenue, Edmonton, Alberta, Canada T5K 0L2

Every reasonable effort has been made to trace ownership of copyright materials. Information enabling the publisher to rectify any reference or credit in future printings will be welcomed.

All rights reserved

Видавництво складає щиру подяку таким установам за дозвіл на адаптацію й перевидання творів у цій збірці: видавництву «Пласт» за твір «Механік» і за твір Богдана Середи «Терра IV» («Юнак. Журнал пластового юнацтва». Торонто: Пласт, 1967, ч. 12, с. 12; 1966, ч. 12, с. 9-11 і 1967, ч. 2, с. 6-9); Державному аґентству України з авторських і суміжних прав за твір Олекси Палійчука «Несимпатична планета» («Наука і суспільство». Київ: Радянська Україна, 1985, ч. 10, с. 54-57), за твір Лесі Ворониної «Superагент 000» («Соняшник. Журнал для дітей». Київ: Соняшник, 1996, ч. ___, с. 7-28) і за твір Олексія Кутинського «Загадковий погляд» (*Стріла всесвіту*. Київ: Веселка, 1985, с. 37-54); Едмонтонській публічній шкільній окрузі ч. 7 за твори Орисі Возняк «Чужоземці» і «Замолодий вмирати» (Возняк Орися. *Читанка для дев'ятої кляси*. Едмонтон: Едмонтонська публічна шкільна округа ч. 7, 1985, с. 16-21, с. 44-47).

У збірці також перевидано в адаптованому вигляді такі твори: твір Айзека Азимова «З водянистого місця» («Молода Україна». Переклала Дора Пошиваник. Торонто: Центральний комітет об'єднання демократичної української молоді, 1981, ч. 303, с. 8-9) і твір Сергія Плачинди «Мандрівка по Місяцю» (*Літературне виховання для 6 класу основної дев'ятирічної школи*. Упорядкували С. Глогинець, О. Гелетка. Братіслава: Словацьке педагогічне видавництво, 1966, с. 37-42).

Видавництво намагалося відшукати власників авторських прав кожного твору в цій збірці й буде вдячне за інформації, зауваження та поправки, які просить надсилати на подану нижче адресу.

Pilot edition published 1986
Printed in Canada

Alberta Learning
Learning and Teaching Resources Branch
11160 Jasper Avenue
Edmonton, AB Canada T5K 0L2
Phone: (780) 427-2984; Fax: (780) 422-0576
Internet: http://ednet.edc.gov.ab.ca

Alberta Learning Cataloguing in Publication Data

Alberta. Alberta Learning. Learning and Teaching Resources Branch.
Uiavy sobi... : zbirka tekstiv = Just imagine... : a reader.

Compiled by Markiana Cyncar-Hryschuk.
ISBN 0-7785-1102-2

1. Ukrainian language – Study and teaching – Alberta. 2. Language and languages – Study and teaching – Alberta – Bilingual method. I. Cyncar-Hryschuk, Markiana. II. Title: Just imagine... : a reader. IV. Series: Collage: a Ukrainian language development series.

PG3811.A333 2001 491.79

Видання випущено на замовлення
Відділу мовних програм *при* **Міністерстві освіти Альберти.**

Ілюстрування видання було здійснено за фінансовою допомогою
альбертських відділів
Союзу українок Канади.

Публікація матеріялів для 9-ї кляси,
як частини Програми навчання української мови «Коляж»,
була здійснена за фінансовою допомогою
Методичного кабінету української мови
при **Канадському інституті українських студій,**
Альбертський університет,
Клюбу українських професіоналістів і підприємців Едмонтону
та
Альбертського товариства збереження української культури.

The development of the Collage Ukrainian Language Development Series
was sponsored by the
Language Services Branch *of* **Alberta Learning.**

Additional financial support for the illustration of this publication
was provided by the
Alberta Branches
of the **Ukrainian Women's Association of Canada.**

The publication of the Collage 3 level of the
Collage Ukrainian Language Development Series
was made possible by the financial support of the
Ukrainian Language Education Centre,
Canadian Institute of Ukrainian Studies,
University of Alberta,
the **Ukrainian Professional and Business Club of Edmonton**
and
the **Alberta Ukrainian Commemorative Society.**

ЗМІСТ

1 **З водянистого місця**
А. Азимов
Адаптувала Х. Шерман

7 **Механік**

8 **Мандрівка по Місяцю**
С. Плачинда
Адаптувала Х. Шерман

12 **Несимпатична плянета**
О. Палійчук
Адаптувала Х. Шерман

20 **Терра IV**
Б. Середа
Адаптувала Х. Шерман

33 **Суперaґент 000. У пащі крокодила**
Л. Воронина
Адаптувала Г. Цар

53 **Чужоземці**
О. Возняк
Адаптувала Г. Цар

59 **Замолодий умирати**
О. Возняк
Адаптувала Г. Цар

63 **Загадковий погляд**
О. Кутинський
Адаптувала Г. Цар

77 **Короткі відомості про авторів**

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/uiavysobizbirkat00albe

З водянистого місця

Айзек Азимов

Тепер я знаю напевно, що в нас ніколи не буде міжплянетного подорожування. Ніякі позаземні гості ніколи не прилетять на Землю — або точніше, більше ніколи. Я не песиміст, ні! Я знаю, що позаземні істоти вже були на нашій плянеті. Я також вірю, що космічні кораблі постійно літають між мільйонами плянет, але ми ніколи до них не долучимось. До нас уже не повернуться позаземні істоти. І все через дурну помилку.

Хочу пояснити, чому я так говорю.

Так, це була помилка Барта Камерона. Ви хочете знати, хто він такий?

Барт Камерон є шерифом села Подвійний Яр в Айдаго. Я — його заступник. Барт дуже нетерпляча людина. Але найбільш нетерплячим він стає, коли виповнює свій податковий звіт. Бачите, крім своєї праці шерифа, Барт ще є власником і керівником крамниці, співвласником отари овець, робить аналізи металів. Він також отримує невелику пенсію ветерана-інваліда та ще якісь інші прибутки. Тому його податкові цифри дуже складні.

Барт міг би віддати цю працю податковому знавцеві, але він конче мусить усе робити сам. Тому 14-го квітня, коли він робить свій звіт, краще до нього не говорити.

Мені дуже шкода, що літаюча тарілка приземлилася на Землю саме 14-го квітня 1956 року.

Я бачив, як вона приземлилася. У той час я сидів у канцелярії шерифа й дивився через вікно на зорі. Я не хотів навіть читати. Сидів і думав, чи вже час іти спати, чи далі сидіти та слухати, як Камерон проклинає свою працю з цифрами.

Як же виглядала ця тарілка? Спочатку вона виглядала як зірка, що падає з неба. Потім промінь світла поширився й розділився надвоє. Ця споруда спустилася тихенько й легенько на Землю. Якщо падав би сухий листочок, то він зробив би більше звуку, ніж ця тарілка.

З тарілки вийшли два чоловіки.

Я сидів, дивився й не міг промовити ані слова. Я навіть не міг поворухнути пальцем.

Камерон нічого не бачив.

Двері були відімкнуті. Хтось постукав. Двері відчинилися, і два чоловіки зайшли до кімнати. Якби я не бачив, що вони вийшли з літаючої тарілки, то подумав би, що вони приїхали з міста. Вони були вдягнені в темносірі костюми, білі сорочки й червоні краватки. Мали чорні черевики й чорні капелюхи. Шкіра в них була темною. Вони мали чорне кучеряве волосся й карі очі. Виглядали вони дуже серйозні. Були високі, приблизно 178 сантиметрів, і дуже подібні один на одного.

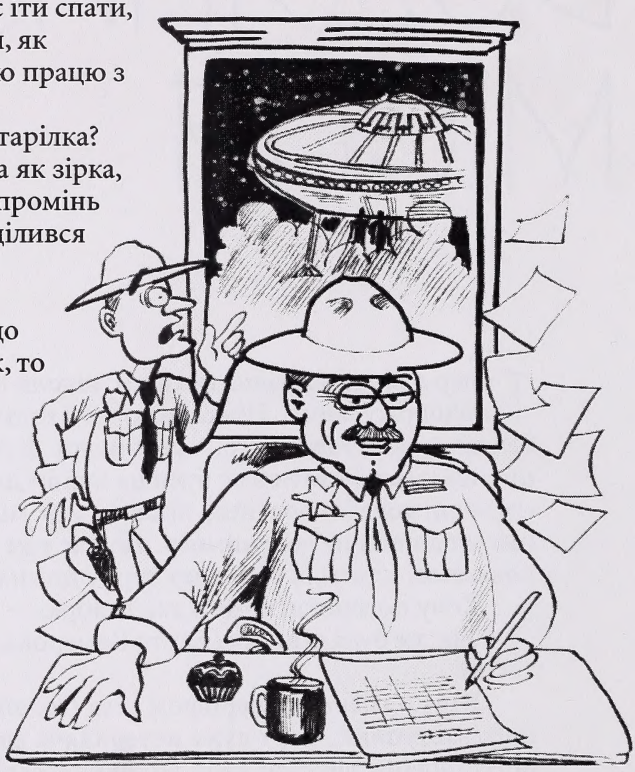

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Боже, як я перелякався!

Камерон тільки підвів очі та глянув похмуро на гостей. Якщо

це не було б 14-те квітня, то він, напевно, тріснув би зі сміху, побачивши такий одяг у нашому селі. Але він так був зайнятий своїми податковими цифрами, що навіть не посміхнувся.

Він запитав:

— Чим можу вам послужити, панове? — і в той самий час постукав пальцями по паперах, щоб вони зрозуміли, що він дуже зайнятий.

Один з чоловіків підійшов ближче та сказав:

— Ми вже здавна придивляємося до ваших людей.

Він вимовляв кожне слово окремо та обережно.

— Моїх людей? Та я маю тільки дружину. Що ж вона зробила?

Чоловік продовжував:

— Ми вибрали це місце для першої зустрічі, бо воно спокійне й далеко від центру. Ми знаємо, що ви тут провідник.

— Я шериф цього села. Кажіть, що вам потрібно.

— Ми дуже обережно пристосувалися до того, як ви вдягаєтесь, а також зробилися подібними до вас.

— То це я так одягаюся?

Камерон тільки тепер зауважив, як вони були вдягнені.

— Так одягаються ваші провідники. Ми також вивчили вашу мову.

Нарешті Камерон щось подумав. Він запитав:

— Ви чужинці?

Камерон не любив чужинців, але він пробував бути справедливим.

Чоловік з тарілки сказав:

— Чужинці? О так! Певно, що так! Ми походимо з того водянистого місця, яке ви називаєте Венерою.

Я хотів кліпнути очима до Камерона, але з того нічого не вийшло. Я ж бачив літаючу тарілку. Я бачив, як вона приземлилася. Я знав, що ці чоловіки — чи істоти — дійсно походили з Венери.

Але Камерон навіть не моргнув оком. Він сказав:

— Добре, це — Америка. Тут усі мають однакові права. Зовсім немає значення, якої ви раси, національности, якого віровизнання чи кольору. Я тут до ваших послуг. Чим можу послужити?

— Ми хотіли б, щоб ви якнайскоріше домовились із

найвищими особами Америки, щоб вони приїхали сюди. Ми проведемо наради, щоб включити ваших людей у нашу галактичну організацію.

Камерон почервонів.

— Що ви говорите? Щоб наші люди прилучилися до вашої організації? Та ми вже належимо до Організації Об'єднаних Націй та Бог зна ще до чого. Ви що думаєте, що я президента сюди приведу? Тепер? До нашого села? Вислати йому телеграму, щоб він поспішав?

Він подивився на мене, сподіваючись побачити усмішку, але я сидів, як закам'янілий.

Чоловік із тарілки сказав:

— Тут треба вирішувати швидко.

— Ви хочете, щоб Конґрес також приїхав? І Верховний Суд?

— Так, якщо вони допоможуть у цій справі, пане шерифе.

Від цих слів Камерон аж почервонів. Він стукнув по столі кулаком і закричав:

— Ви мені нічим не допомагаєте! Я не маю часу слухати якихось бешкетників, а особливо чужинців! Вийдіть звідси, а то я замкну вас у в'язниці за те, що ви порушуєте спокій, і ніколи вас не випущу.

— Ви хочете, щоб ми пішли звідси? — запитав чоловік з Венери.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

— Зараз же! Ідіть назад туди, звідки прийшли, і більше ніколи сюди не повертайтесь! Я більше не хочу вас тут бачити! І не тільки я — ніхто! Чуєте? Ніхто!

Два чоловіки подивились один на одного. Тоді той, що все говорив, сказав:

— Я бачу ваші думки. Ви справді хочете, щоб ми вас залишили у спокої. То зовсім не по-нашому, щоб силою пхатися чи виставляти нашу організацію там, де її не хочуть. Ми шануємо вашу приватність і поїдемо. Ми ніколи не повернемось назад. Тепер ніхто не приїде до вас і від вас ніхто не поїде до нас. Ми розкажемо всім, що ви цього не бажаєте.

— Пане! — сказав Камерон. — Мені вже набридло слухати ваші дурниці! Забирайтесь звідси! Я порахую до трьох...

Чоловіки обернулись і вийшли. Я знав, що все, що вони говорять, — правда. Я їх слухав, а Камерон ні, бо він думав про свої рахунки. Я знав, що тепер навколо світу буде якийсь паркан, якась перегорода. Тепер ніхто не пустить нас у міжплянетні простори, буде затримувати нас, щоб ми туди не виходили й щоб інші сюди не заходили. Я це знав!

Коли чоловіки вийшли, мій голос повернувся, але було вже запізно. Я закричав:

— Камероне, ради Бога, вони ж прилетіли з галактики! Чому ти їх вигнав?

— Із галактики? — він подивився на мене.

Я закричав:

— Подивися!

Я не знаю, як я дотягнув його до вікна за комір сорочки. Камерон був на 11 кілограмів важчий від мене. Але я так потягнув його, що відірвав усі ґудзики з сорочки.

Він був такий здивований, що не міг навіть мені перечити. Коли він нарешті спробував мене відштовхнути, то він був уже біля вікна й побачив, що діялося на вулиці. З подиву він аж перестав дихати.

Чоловіки входили до своєї літаючої тарілки. Вона там стояла — велика, кругла, блискуча й сильна. Тоді вона піднялась легенько, як пір'їнка, і полетіла. Один її бік ставав щораз ясніший аж поки вона знову не почала виглядати, як падаюча зірка.

Незадовго літаюча тарілка зовсім зникла.

— Чому ти їх вигнав, Камероне? Вони мусили побачитись із президентом. Тепер вони ніколи не повернуться!

— Я думав, що вони були чужинці. Вони ж казали, що мусили вивчати нашу мову. Вони смішно говорили.

Я тяжко зідхнув:

— Ох, так... чужинці.

— Вони казали, що вони чужинці й виглядали, як італійці.

— Як вони могли бути італійцями? Вони ж тобі казали, що прилетіли з Венери. Я їх чув! Вони так казали!

— З Венери? — промовив Камерон і витріщив очі.

— Вони так і сказали! Вони це місце назвали водянистим чи щось такого. Ти ж знаєш, що на Венері багато води.

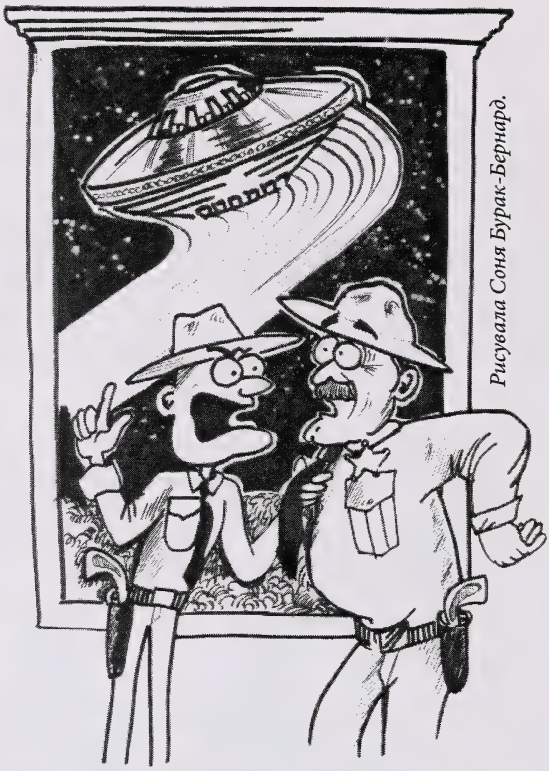

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Камерон прошепотів:

— Венера! Коли вони говорили про водянисте місце, то я думав, що вони говорили про італійське місто — про Венецію!..

То була дурна помилка. Таку помилку міг зробити хтонебудь. Тільки тепер Земля ніколи не буде мати міжплянетного подорожування. Нам навіть не можна буде на Місяць полетіти чи сподіватися, щоб хтось із Венери знову до нас прилетів. Той Камерон — дурень, і всі його податкові звіти!

Механік

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Чи, може, вам треба покликати механіка?

Сергій Плачинда

Мандрівка по Місяцю

— Де ти бігаєш, хлопче? Га? Уже північ! От повернеться батько, усе йому розкажу! Кажи, де був?

— На Місяці, діду! Ми всією клясою сьогодні подорожували на Місяць.

— На який Місяць?

— На той, що світить!

— І що ти таке видумуєш, бешкетнику?

— Ой, ні, дідусю, не треба сердитись. Це справді було... Тільки в думках... немов би гра така. Ось послухайте...

Швидко повечерявши, наш «космічний мандрівник» із запалом почав розказувати...

Спочатку всі страшно боялися. Висадились усі гуртом у якійсь пустелі. Стали ногами на дике каміння. Воно було вкрите товстим шаром пилюки. Навколо були голі скелі. Ні рослин, ані тварин — нічого не було. Над головами звисало дивовижне небо. Воно було якесь чорне-чорне, хоча сонце світило й пекло. Незважаючи на сонячне сяйво, небо було засіяне великими синіми зорями.

Рисував Орест Васараб.

Хлопці затихли. Якось страшно було дивитись, як рідні світла тонули в дикому чорному просторі. Чому така темна небесна баня?

— На Місяці небо завжди чорне, бо тут нема атмосфери. Подивіться, навіть обрії не світліють, не рухаються. Це значить, що пара не здіймається з поверхні Місяця. Подивіться на зірки — вони не мерехтять. Ви ж знаєте, чому зорі мерехтять над Землею? Їхні промені потрапляють у товсті шари атмосфери, у потоки повітря, і заломлюються, вібрують. Тому нам здається з Землі, що зірки наче танцюють, моргають, тремтять, змінюють кольори. Такої краси ми тут на Місяці не побачимо...

Учні тихенько стояли на пустельній рівнині Місяця у своїх космічних скафандрах. Їм було страшно, бо не розуміли краси вічної мовчанки й мертвого спокою. Учитель астрономії продовжував:

— Ми стоїмо серед холодної темряви. Тут Сонце не гріє, тільки світить. Одна користь тут від Сонця, що його проміння відбивається від поверхні Місяця, летить до Землі та звеселяє людей... Тут, на Місяці, до Сонця не тягнуться ні квіти, ані трава. Тут не сяє соняшний промінь на річках і ставках. Немає вітру, не шелестить трава, не чути співу птахів. Тут тільки мертвий камінь, чорні провалля й непривітні гори... Навіть на самих вершинах гір не сяє сніг.

— Справді, ніде нема ані сніжинки, — сказав Юрко. — Але чому так усюди віє холодом? У мене змерзли ноги.

Так, хоча зверху світило сонечко, ноги в учнів дуже змерзли.

— Після довгої ночі поверхня Місяця ще не нагрілася, — пояснив учитель. — Доба на Місяці довша, ніж на Землі.

— Хто хоче нагрітися, нехай підніме цей великий камінь, — крикнув Юрко та штовхнув ногою запорошений камінь.

Раптом великий камінь покотився, наче м'яч. Усі ахнули здивовано й подивились на Юрка. Звідки взялася така сила в нього? Юрко сам здивувався й кинувся до каменя. Та лише хотів зробити один крок, як щось наче підкинуло його вгору. Він зробив велетенський стрибок — може на вісім метрів. Усі сплеснули руками. Що це сталося з Юрком? Він може стати чемпіоном зі стрибків!

— Так, тут він може! — пояснив учитель. — На Місяці це може зробити кожний з вас.

Тепер усі зробилися Гераклами. Вони стрибали вгору на висоту двоповерхового будинку. Гриць підняв великий камінь і передав його Юркові. Хлопці передавали цей камінь із рук у руки. Він був зовсім легкий, не важчий від великого зеленого гарбуза. Учитель посміхнувся:

— Бачите, на Землі такий камінь не підняло б навіть шестеро людей, а тут кожен із вас підіймає.

— Але чому він такий легкий? Невже ми стали такі сильні? — запитали хлопці.

Рисував Орест Васараб.

— Ні, — відповів учитель. — Справа в тому, що сила тяжіння в шість разів менша, ніж на Землі. Якщо людина важить 60 кілограмів на Землі, то на Місяці вона буде важити 10 кілограмів. А тепер вирушаймо в мандрівку, — сказав учитель. — Вона буде легкою. Ми зможемо пройти без відпочинку не менше 300 кілометрів. Ходімо до тих гострих гребенів гір. Ми можемо туди бігти й зовсім не втомимось.

Учитель побіг перший. Він стрибав великими стрибками — метрів по десять. За ним побігли всі учні. Вони легко перестрибували велике каміння й метеорити. На Землі це каміння

треба було б обходити, а тут вони через нього легко перескакували. Хлопцям стало весело. Їхні ноги легко торкалися поверхні Місяця. Підошви ніг тонули в поросі, що лежав тут мільйони років. Однак курява не здіймалася, бо не було вітру, не було повітря... Яке це дивне почуття — наче літаєш у сні.

— Якщо б ми при такій швидкості могли бігти вічно, не зупиняючись, то ніколи не бачили б ночі, — сказав учитель. — Ніч ніколи не здогнала б нас. Сонце тут рухається дуже-дуже повільно. Дивіться, відколи ми на Місяці, Сонце не зрушилося з місця.

По дорозі мандрівники зустрічали купи каміння, скелі дивних страшних форм.

Нарешті вони легко, грайливо вибігли на хребет гір. Яка чудова картина! Під ногами побачили покриту кратерами рівнину, а далі — гори, гори, безконечні, дикі, високі.

— Чому так багато гір на Місяці? — запитали хлопці. — На Землі їх же ж не так багато.

— На Місяці нема ні вітру, ні дощів, ані струмків, які розмивали б його поверхню. Товстий шар пороху захищає поверхню від температурних коливань. Тому сьогодні Місяць виглядає так, як виглядав тисячі віків тому. Ми з вами знаходимось у музеї глибокої припорошеної давнини...

Раптом хтось крикнув:

— Дивіться, Місяць!

Справді, за скелястими вершинами гір виднівся серп Місяця. Але який він великий! Мабуть у чотири рази більший від того, що хлопці звикли бачити на Землі.

— Це наша матінка Земля! — сказав учитель.

— Земля! — радісно закричали хлопці.

— Якби ми подивились на Землю вночі, то побачили б таку красу, якої ще ніколи не бачили. Світло Землі вісімдесят разів яскравіше від місячного світла. Земля повертається, крутиться перед Місяцем і показує йому свою поверхню.

Величезне Сонце підіймалося над обрієм і починало припікати.

— Незадовго поверхня Місяця стане такою гарячою, як піч, — сказав учитель. — Якщо ми не сховаємось десь у скелях, то спечемося. Але наша мандрівка закінчується... Час на корабель...

НЕсимпатична плянета

Олекса Палійчук

Їм залишилось обстежити останню плянету. Невелика «Горлиця» — одна з частин космічного корабля — відділилась від матірної ракети й полетіла на залиту сонцем піщану рівнину. На своїх крилах вона принесла чотирьох членів екіпажу та все необхідне приладдя для праці.

— Гарний день, — сказав ще в ракеті біолог Буряк, — але кисню нам тут не вистачить.

— Що ж, доведеться взяти легкі скафандри, — зауважив командир групи Забара. Більше говорити не було потреби. Кожний добре знав свої обов'язки й суворі правила експедиційного режиму.

Першого дня працювали недалеко від корабля. Праці вистачало всім. Найбільше мав її Буряк. Він намагався заощадити паливо й тому відразу витяг із валізи та склав собі «хруща». Осідлавши цього малого літального апарата, він полетів. Згори він легко міг заглядати у глибокі провалля й на вершечки стрімких скель. До того ж біолог міг переслідувати на «Хрущі» будь-яку тварину чи птаха, знімаючи їх одночасно кіно- й рентгенокамерою.

За цим заняттям і минув день для Буряка. Він уже взявся заносити своє приладдя до шатра, коли почув радіоголос Клим'юка. Виявляється, той вирішив заїхати по дорозі до нього. Дізнавшись про це, біолог поспішив закінчити працю. Він хотів здивувати товариша своїми знахідками-трофеями.

Буряк розклав у шатрі чотири кістяки різних тварин. На незнайомій плянеті він знайшов їх просто на землі. Були вони ідеально чисті. Тільки не побіліли від сонця чи вітру, бо були ще зовсім свіжі, наче хтось спеціяльно приготував їх для зоологічного музею... Та ось і Клим'юк.

— Бачу, бачу, — відразу оцінив картину геолог. — Ти що — вже на місці й виварюєш їх?

Буряк посміхнувся:

— Уяви собі, що ні. Саме такими їх знайшов, — і почав розповідати про інший скелет, якого не міг із собою забрати, бо був дуже великий і важкий для «хруща». — Їх тут сила-силенна і всі отакі. Чисті та свіжі.

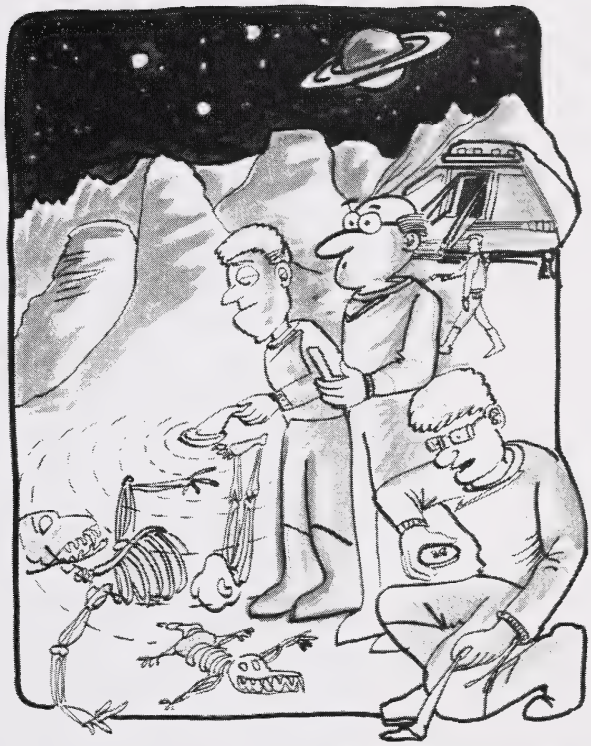

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Буряк трохи замислився та швидко схопився:

— Еге, час уже нам додому. Зачекай — лише внесу «Універсала».

— «Універсали», — поправив його Клим'юк. — Їх же тут у тебе два.

Буряк здивовано підвів брови.

— Видно, тобі вже двоїться в очах, друже. Коли це було, щоб Забара дав аж два!.. До того ж, мені цілком вистачає одного.

— Уяви собі, що я бачив два, — підтвердив знову геолог. З тими словами вони вийшли із шатра.

Перед ними стояв лиш один лічильник «Універсал». Буряк подивився на Клим'юка й похитав головою.

— Не... не розумію, — щиро розвів руками геолог. — Коли підходив до шатра, їх було два... Клянусь, що їх було два! Це мене навіть здивувало.

Буряк засміявся та сказав:

— Справа заплутана. Мабуть, знову Марина винна.

— Ні, та ти не смійся...

— Добре, добре, забудьмо про це.

Клим'юк стиснув плечима та взяв до рук лічильника.

— Він у тебе якийсь липкий, навіть пахне неприємно, — зауважив геолог.

— Ну, це через те, що з двох зробився один, — жартома відповів Буряк.

Клим'юк мовчки передав йому лічильник. Сам залишився біля шатра, щоб міцно зашнурувати його на ніч.

— Він справді якийсь липкий, — пробурмотів Буряк, та Клим'юк уже не озивався до нього.

Наступного дня була та сама праця. Дослідники міняли місця стоянок, ідучи щораз глибше в цю широку полатану пустелями плянету. Буряк чесно виконував свою працю — заглядав у переліски й чагарники, брав знімки, а часом і ловив якусь цікаву живу істоту. Та де б він не був — усюди знаходив свіжі скелети. Того ж дня на них звернув увагу Дунеряну — фізик і хемік. Клим'юк повідомив, що дивуватись тут нема чого. Подібні кістяки можна було знайти майже у всіх шарах ґрунту. Було зрозуміло, що хтось на цій плянеті має великий апетит. Бурякові залишалося тільки виявити, хто це був. Його турбувало те, що йому ще не зустрівся жоден хижий звір, що міг би вбити подібну здобич.

Третього дня експедиція перейшла на морське узбережжя. Узагалі, води на цій плянеті було мало. Море, що шуміло перед землянами, було невелике й мілке. Про це їх уже повідомили з орбіти. Звідти ж надійшла й мапа морського дна, фотокопію якої Буряк прикріпив на кермі свого самохода. Він з радістю покинув бідну природу суші, хоч з досвіду знав, що живий світ моря буде ще біднішим.

До полудня Буряк обстежив узбережжя й вийшов у відкрите море. Він уже почав обстежувати поверхню води, коли раптом отримав повідомлення про велику піщану бурю, що насувалась на узбережжя. Така зміна погоди могла б зашкодити праці на поверхні, тому біолог вирішив опуститися на глибину. Він швидко витяг з води різні вимірювачі, зачинив шлюзові камери й почав поратися з системою «занурення».

Човен почав поволі спускатись униз. Жовто-зелений тон води змінився на голубий із бронзовим відтінком. Це вказувало на її каламутність. Однак, незважаючи на це, тут було життя. Дрібні організми роїлися при світлі ліхтарів. За ними жваво полювали великі й малі риби.

Що глибше опускався біолог, то частіше траплялись йому

риби з непропорційно великими пащами й щітками гострих зубів. «У морі інакше: хоч малі, та є хижаки, і все зрозуміло, а на суші...», — подумав Буряк і вирішив глибше не опускатись. Він випустив механічного розвідувача. Тільки-но те зробив, як на екрані з'явились неглибокі відмілини, заселені дуже дивними організмами. Ось захитав своїми ходулями морський павук. Там — візерунками показались чудернацькі губки. А коли під човном з'явився рожевий мул, на табльо відразу засвітилось слово «нафта». Стрілка показника вказувала, що запаси нафти досить великі. Буряк позначив ці дані на окремій мапі.

Бурякові було цікаво стежити за морським дном. Та згодом він відчув, що його увага послаблюється. Очі втомилися й почали пекти. Згодом він повністю передав усю працю на апарати, а сам, щоб не заснути, почав думати, яке ім'я дати цій плянеті. Перебирав у голові різні назви. Несподівано його увагу привернули дві дивовижні істоти. Красиві еліпси їхніх тіл прикрашали червоні китиці. Зачарований, Буряк на хвилину вимкнув світло. На тілах істот відразу ожили численні світлоносні органи.

«Як у нашої риби-мічмана», — подумав біолог і знову ввімкнув світло. Так, то дійсно були найгарніші мешканці моря з усіх тих, що йому довелося побачити.

Намилувавшись ними, Буряк опустив простору тонку сітку, яка з усіх боків непомітно оточила істот.

Задоволений успіхом, біолог повернув до берега. Інформатор погоди передав, що вітер утих. Однак Буряк вирішив іти до берега під водою.

«Хоча буря втихла, — думав він, — та, може, моїм красуням більше до вподоби глибина».

Буряк не забув глянути на своїх в'язнів, коли підходив до берега. Глянув і — мало не закричав від розпачу. Там, у сітці, погойдувалась тільки одна мертва істота. Усе її тіло було якесь бліде та сплющене, ніби вже встигла висохнути.

Засмучений втратою, Буряк поволі вибрався на берег і витягнув з води сітку. Тоді скальпелем розітнув від голови до хвоста неживу істоту. Як тільки те зробив — відскочив, мов ошпарений, і відступив на кілька кроків... Перед ним лежали тільки шкіра та кістки. Усередині істота була зовсім порожня. Залишились лише рядки вузьких, немов старанно очищених ребер... Що за будова? До того ж, як могла зникнути друга істота?

Сітка була ціла. Дірочки в ній можна було затулити долонею.

Повернувшись на базу, Буряк не міг заспокоїтись. Сьогодні йому особливо хотілось поговорити на цю тему з товаришами. Він міркував, що і як має говорити, та ніяк не міг знайти пояснення до всього того, що сталося.

«Може, придумаємо щось разом», — потішав себе Буряк, чекаючи ще на одного члена експедиції — Дунеряну. Минав час, а той усе не з'являвся. Товариші почали турбуватись. Ось залишилось останніх п'ять резервних хвилин. Забара наказав приготуватись до пошуку.

Його знайшли на рівному місці — біля шатра. Смерть до нього прийшла, ймовірно, під час обідньої перерви, бо поруч лежав розірваний харчовий пакет. І та смерть була страшна. Під скафандром вони побачили не тіло Дунеряну, а лише його абсолютно чистий скелет...

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Буряк сумно подивився довкола. Страшна й ненависна стала ця плянета для нього. Він ледь-ледь чув слова Забари, що Дунеряну навіть не захищався, що біля шатра не знайдено жодного підозрілого сліду й, нарешті, що за наказом командира зорельоту завтра вони закінчують працю й назавжди покидають цю прокляту плянету.

Та то буде аж завтра... Сьогодні ж вони підняли й понесли до корабля те, що залишилось від їхнього товариша. Вони боялись, щоб скелет Дунеряну не розсипався.

Останнього дня Буряк із Клим'юком працювали лише кілька кілометрів від бази. Так розпорядився Забара. Між собою вони постійно мали підтримувати радіозв'язок. Сам командир також часто говорив з ними.

По кількох годинах Буряк почув по радіо, як Клим'юк послав у пекло цю плянету й будь-яку працю на ній. Буряк погодився з ним і вирішив розповісти йому жарт на цю тему. Клим'юк хотів відповісти йому таким же жартом та раптом на півслові замовк. Через хвилину з якимсь страхом та подивом вигукнув:

— ...Іде! Він іде! — і пробелькотівши ще щось невиразне, замовк уже остаточно.

Буряк налякався, та його ноги самі кинулись до повітряного пересувача. Він стрімко підняв пересувач у повітря. Раптом згадав, що мусить повідомити Забару. Та в Забари лінія була зайнята. Мабуть говорив з орбітою. Не зменшуючи швидкости, Буряк оминув скелі та опинився над погаслим вулканом. Тут, біля підніжжя скелі, стояло шатро геолога.

Тремтячими руками Буряк посадив машину. Він кинувся до шатра. При вході лежало двоє людей в однакових скафандрах. Вони були притулені один до одного. Якусь мить Буряк тільки дивився й намагався зрозуміти, що тут діється. Раптом зрозумів, що втрачає дорогоцінний час. Кинувся до тіл і обома руками ледве розвів їхні голови. Розвів і — завмер від страху. На нього дивилися два Клим'юки. Кожен був у краплинах поту з печаткою смерти на обличчі. Буряк зойкнув, намагаючись з усієї сили розірвати їхні переплетені руки. Нарешті йому вдалося їх роз'єднати. Тільки тепер він помітив, що стискає якусь незвичайну руку. Була вона ніби вилита з м'якої, гнучкої ґуми.

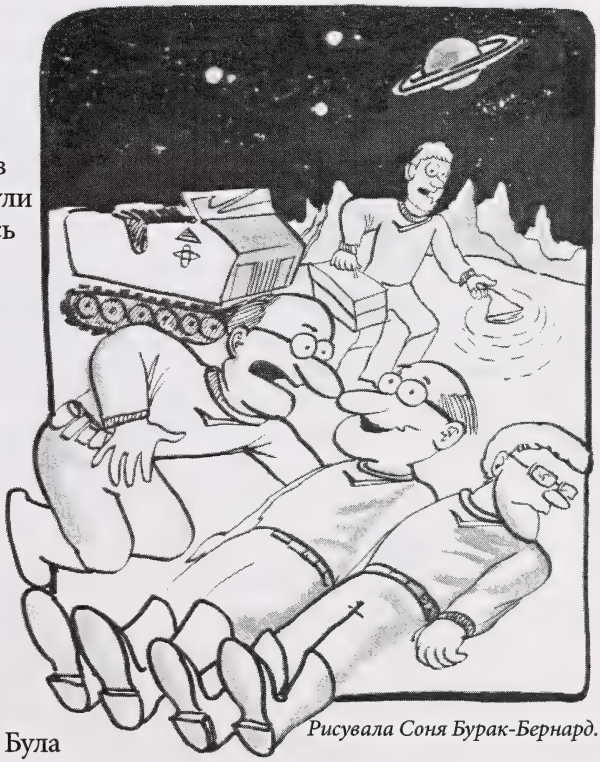

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Цього відкриття йому було досить. Буряк схопив голову лівого Клим'юка й повернув до себе.

Тепер він уважно вдивлявся в обличчя. Хотів знайти хоч маленьку відмінність від обличчя його товариша. Раптом риси обличчя почали втрачати схожість. Буряк зловтішно засміявся й витяг скальпеля. Та коли він подивився знову, від несподіванки аж відскочив. Тепер на нього дивилось його власне обличчя. Дивився на нього другий Буряк із тим самим страхом і збентеженням.

У ту ж хвилину Буряк відчув, як йому крутиться в голові, а по всьому тілі розповзаються приємні теплі лінощі. Він відчув смертельну небезпеку, і в нього пробудився інстинкт життя.

— Геть! — ураз хрипло крикнув Буряк і відскочив від свого двійника. Тремтячими пальцями ввімкнув протиґазовий захист і збільшив надходження кисню. У голові відразу прояснилось.

Та тільки він глянув на свого противника, як знову жахнувся. Той уже стояв на ногах і пальцями шукав щось на шиї. Виявляється, у нього там були такі самі перемикачі обох систем. Та ось він, мов для вітання, простягнув руку вперед і пішов до Буряка. Бурякові стало недобре. У нього нервово затрусилася права нога. Він мовчки задкував, тупо дивлячись на простягнуту руку двійника. Та рука от-от доторкнеться його грудей. Усі її п'ять пальців уже перетворюються на темно-коричневі присоски... Далі чекати не можна! Буряк облизав пересохлі губи й з усієї сили вдарив ворога ногою в живіт.

Удар вийшов слабкий, але двійник не витримав і впав на землю, мов робот. Це несподівано розсмішило Буряка й дало йому сили кинутись рятувати Клим'юка. Обличчя Клим'юка було вже жовто-фіолетового кольору. Він дав йому більше кисню. Дивлячись на товариша, у Буряка боляче стиснулося серце. Він згадав скелет Дунеряну... Біолог відразу випростався. Його тіло загуло бадьорою жорстокою силою. Він відчув лють. Тепер уже ніщо не могло його спинити.

Залитими кров'ю очима Буряк кинувся на свого двійника, що за цей час уже встиг піднятись на ноги. Перший удар він наніс на копію свого обличчя. Більше рукою, ніж ножем, пробив йому голову. Потім ударив його в груди — раз і ще раз...

«Ти, проклятий упире! Я таки побачу тебе!» — і бив ножем свого ворога. Довкола нього густо піднявся чорно-рудий туман, а

він усе не переставав бити свого двійника.

Його відтяг за плечі вже сам Клим'юк. Буряк навіть не здивувався його появі. Знесилений, тяжко дихаючи, він спостерігав огидливу картину. З-за клубків смердючого ґазу він побачив бридку істоту, що стікала брудним слизом. Навколо були сотні великих і малих присосків. На шлунковому тракті вискакували бульки. Усе те тріскало, сичало, скручувалось і відмирало. Враз обидва земляни відскочили назад. То ненажерне черево раптом бухнуло до їхніх ніг клубком пінявого слизу. Не встигли астронавти опам'ятатись, як той клубок перетворився на людську ногу. Якусь мить та нога здригалась, а тоді покрилась фіолетовими плямами й почала всихати й морщитись, аж доки не розсипалась.

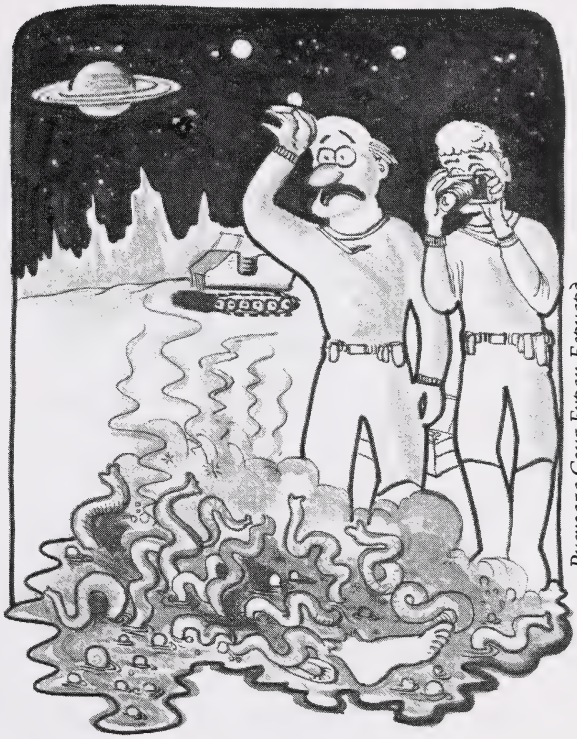

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

— Унікальний адаптант! — вигукнув Клим'юк. Тут же хапнувся за плече, де завжди висів фотоапарат.

Буряк мовчки взяв його за лікоть і відступив з ним на кілька кроків. Тоді вийняв пістолет і вистрілив у те огидне черево.

— Сьогодні наука ним гидує, — немов виправдуючись сказав Буряк і тут же подумав: «Як рідко ми користуємось зброєю! Не дивно, що забуваємо про неї, коли вона нам потрібна». Уголос додав: — Страх, яка несимпатична вона, ця... плянета суперхамелеона.

— Справді, — підтвердив Клим'юк. — Знаєш: ото і є її правдива назва...

Вони вже сиділи в авіякатері, коли надійшов наказ зібрати всі речі та прибути до ракети. Експедиція покидала плянету.

Богдан Середа

ТЕРРА IV

Сьогодні Богданові минуло 18 років. Настрій на всьому кораблі був трохи святочний, бо Богдан був найстаршим із того покоління, що народилося на міжплянетному кораблі. Його покоління зовсім не знало Землі.

Цей святочний настрій найбільше відчували його батьки, які двадцять років тому покинули Землю. Там, на Землі, вісімнадцятий день народження був ознакою дорослої людини, дозрілости. Та хоча Богдан цього не відчував, йому було приємно, що всі його поздоровляють і бажають йому всякого добра. Йому також було приємно, що сьогодні його звільнено з лекцій, вправ і руханки та запрошено до кабіни капітана. Саме туди він ішов.

Богданове життя оберталося біля квартир залоги та школи. Вони були в центрі корабля. Він уже був у всіх частинах корабля, крім передньої, навіґаційної. Він міг туди піти, але його день був так заповнений нормальними зайняттями, що не було часу на довші прогулянки.

Богдан пішов по вузькому коридорі наліво до другої палуби. Між другою та третьою палубами були крамниці з харчами, одягом і всім потрібним. Це його не цікавило.

Зате між другою й першою палубами було цікавіше. Там були бібліотеки. У бібліотеках були проєкційні апарати й можна було самому вибрати в каталозі різні стрічки всяких можливих інформацій. Богдан там бував часто, якщо шкільна бібліотека не мала потрібної йому інформації. Він також іноді ходив туди з батьком. Батько показував йому на екрані стрічки з краєвидами Землі. Учора ввечері вони сиділи разом при екрані й батько вже десятий раз пояснював йому тихим голосом:

— Це, сину, хмари. А це, бачиш, дерево. Дивись, яке воно високе й зелене!

Богдан уважно дивився на екран. Він хотів уявити собі, як це можна бачити так високо над собою, але не міг. Усе своє життя він провів на міжплянетному кораблі «Дельта» й не розумів того, що батько показував йому на екрані.

Зелений колір він знав. Він бачив його в лябораторіях, де вирощували рослини, що їх подавали в їдальні. Дерева, доми, дороги, автомобілі — це були речі, про які Богдан тільки чув від батька.

Сьогодні Богдан не зайшов до бібліотеки. Він пішов прямо до навіґаційної кабіни.

Через десять хвилин він дійшов до замкнених дверей. Витягнув з кишені свій особистий значок і підняв його до чола. Двері відчинились. Перед ним була велика півкругла кабіна капітана.

У кабіні було двоє людей в уніформах міжплянетної колонізаційної служби. Це були капітан Джузеппе Монтекатіні й головний навіґатор Роберт Кембелл. Вони розглядали щось на екрані й не помітили Богдана.

Богдан ніяково переступав з ноги на ногу й роздивлявся по кабіні, яку бачив уперше.

Спереду кабіни стояв пульт управління з багатьма інструментами, вимикачами, перелучниками та світелками. По обох боках пульту управління був цілий ряд екранів. Деякі з них були темні, а деякі світилися. Один із тих екранів заступали похилені постаті капітана й навіґатора.

Богдана зацікавила напівкругла стіна кабіни. Вона була зовсім чорна, і на ній виблискували маленькі золотисті світельця. Це була зовсім інша стіна, ніж сріблисто-металеві стіни кабін і коридорів.

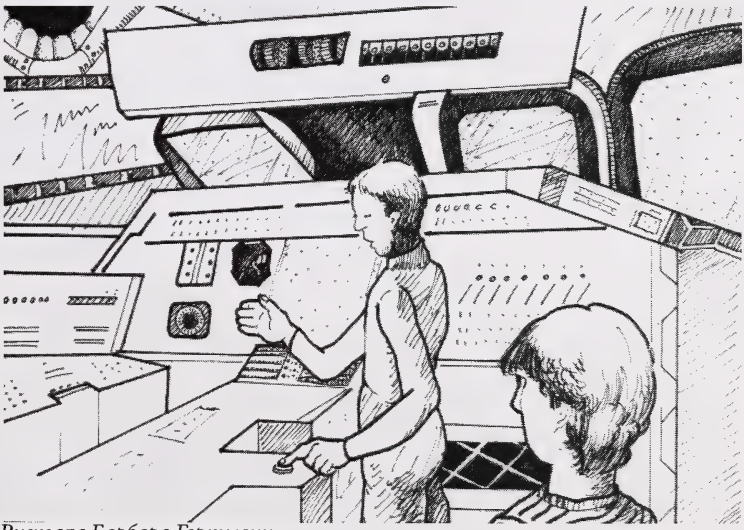

Рисувала Барбара Гартманн.

— А, — це ти, Богдане! — побачив його капітан. — Ти вже тут довго? Пробач, що ти мусив на мене чекати, але ми якраз розглядали ціль нашої подорожі.

Ціль нашої подорожі? Богдан пригадав собі все, про що вивчав у школі. Воно дотепер було таке далеке й недійсне.

Терра IV— це те місце, де вони мали б осісти! Вони були четвертим кораблем, що відлетів від Землі, щоб колонізувати всесвіт.

Богдан розглядав екран, на якому було видно велику зелену тарілку, що наче повисла в кабіні.

— Ми вже довідались, що там є вода й кисень, — промовив капітан. — Але це тільки перші наші аналізи. Пробач, Богдане, що я сьогодні не буду мати часу для тебе, але ти скоро все зрозумієш.

Минуло два дні. Вони були напружені. Усі члени залоги виконували свої обов'язки. Богдан далі ходив на лекції, але все це відбувалося якось механічно. У всіх кабінах, кабінетах і робітнях усі тільки про одне думали й говорили.

Невже це може бути? Невже це кінець їхньої подорожі?!

Під кінець другого дня всіх повідомили, що о годині 1900 відбудеться зустріч усієї залоги.

Люди заповнили залю ще довго перед призначеним часом. Ніхто не сидів на місці. Кожний щось говорив. У залі було чути всі мови, що їх ще не забули члени залоги по двадцяти роках. Найбільше було чути плянет-лінґву, офіційну міжнародню мову колонізаційної служби.

Відчинилися двері й до залі зайшов капітан Монтекатіні. Стало тихо. У Богдана аж мороз пройшов по шкірі. З капітаном було ще кілька людей. Богдан знав їх усіх. Був тут професор зоолог Реніє, головний лікар Газеншмідт, ботанік Зулеску, астроном Тищенко та інші.

Усі вони засіли за конференційний стіл. Капітан підійшов до мікрофону.

— Я не буду тратити часу. Вам усім відомо, що ми тепер знаходимося близько плянети, яка майже ідентична з нашою Землею.

Капітан ще не скінчив говорити, як у залі вибухнули оплески. Усі повставали й кинулись обіймати одне одного.

Капітан підніс руку і всі знову затихли.

— Я розумію й поділяю вашу радість, але хочу вам пригадати

закони нашої служби. Перш, ніж ми вирішимо, чи закінчити нашу подорож, чи далі шукати придатної плянети, мусимо вислати туди пілотну групу. Те, що дізнається пілотна група, дасть мені змогу остаточно вирішити, що будемо робити далі. Я скликав вас сюди, щоб сказати, що рівно о годині 2000 ми виключаємо наші рушії й переходимо на орбіту. Завтра о годині 0900 висилаємо пілотну групу на плянету. Ми надіємося, що ця плянета буде для нас новою батьківщиною.

У залі знову вибухнули оплески. Капітан знову мусив усіх заспокоїти.

— До пілотної групи призначаю ось таких людей: Тед Йогансен, Берт Сміт та Роберт Кнопке. Вони перевірять, чи ця плянета придатна для нашого життя та для наших нащадків. Тому що наші діти мали б залюднити Терру IV та продовжувати життя в цій частині галактики, до пілотної групи включаю також найстаршого із нашого нового міжплянетного покоління — Богдана Ромашка.

Богданові здалося, що вся кров спливла йому в ноги. Він чув розмови навколо себе, бачив сльози на маминих очах, але сам не міг ні сказати щось, ані поворухнутись. Аж коли мама його обняла, тоді він наче прокинувся й сів на крісло.

О годині 0830 наступного ранку всі чотири члени пілотної групи стояли біля повітряного замку число 1. Вони були одягнені у скафандри. Відчинилися внутрішні двері й вони перейшли до вузенької комірки замку.

Коли двері за ними зачинилися, Богдан зрозумів, що він уперше в своєму житті побачить міжплянетний корабель іззовні.

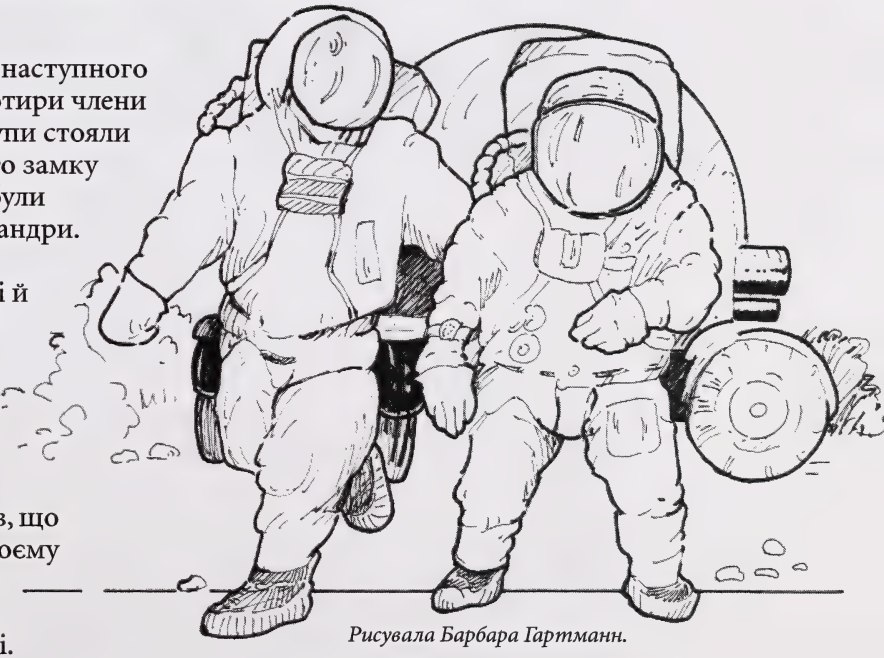

Рисувала Барбара Гартманн.

Йому не було страшно. Тільки було цікаво й дивно, що той світ, у якому він до цього часу провів своє життя, має зовнішню поверхню.

Тед Йогансен був пілотом цього розвідчого корабля. Він відчинив зовнішні двері — і всі члени групи протиснулися через вузький отвір до маленької кабіни пілотного корабля. Тут було чотири вигідні крісла. На кріслах були чотири ремінці, з якими Богдан не знав, що робити.

Берт Сміт показав пальцем на ґудзик, що був на лівому рамені Богдана. Богдан натиснув його й почув у шоломі голос пілота. За його вказівками він прив'язав себе до крісла. Коли Богдан замкнув останній замок, пілот перекинув перелучник і натиснув один по одному кілька вимикачів. Богдана наче щось силою втиснуло в крісло. Йому зробилося слабо.

Коли він опритомнів і розплющив очі, то побачив навколо себе ясне, золоте світло. Такого ясного світла він ще ніколи не бачив. Від нього боліли очі й він мусив їх приплющити. У вухах Богдана прозвучав спокійний голос пілота:

— Богдане! Ти побачиш багато незрозумілих тобі речей за наступних кілька днів. Те світло, що світить тобі в очі, — це Сонце, Соль IV.

«Сонце!» — подумав Богдан. Так, батько розказував йому про сонце. Як вони з мамою їздили на озеро засмагати на сонці. Богдан також пригадав собі картини, що бачив із батьком на екрані в бібліотеці: ясні відблиски на воді й тіні дерев.

Він підняв руку й побачив, що на його коліні з'явилось щось темне.

— Тінь! Моя рука кидає тінь!

Він порухав пальцями й тінь також порухалась. Богдан був такий зайнятий своїм відкриттям, що нічого не бачив навколо. Коли підвів очі й розглянувся навколо, побачив з лівого боку зелену кулю, яка була місцями покрита білою ватою.

«Це мусять бути хмари», — подумав Богдан. Він зовсім забув, що хотів перш за все подивитись на корабель «Дельту» ззовні. Він не міг відірвати очей від тієї зеленої кулі.

— Терра IV! Яка ж вона гарна! — прошепотів він сам до себе.

Минали години. Зелена куля ставала більшою й більшою. На ній почали появлятись різні барви — червоні, зелені, коричневі, цеглясті. У Богдана сильно билося серце. У кабіні робилося щораз тепліше. Богдан утомився й заснув.

Прокинувся він від того, що кабіною щось начебто кинуло. Богдан розплющив очі та спробував сісти, але ремінці так міцно

його тримали, що він не зміг. Пілот побачив, що Богдан почав рухатися. У шоломі прозвучав його спокійний голос.

— Уже недовго, Богдане! Ми збираємося причалювати. Це нами кидають звичайні атмосферні тиснення.

Богдан побачив, що під час його сну корабель спустився набагато нижче. Куди не поглянеш, видно було поверхню плянети. Ріки, озера, моря, ліси пересувалися перед його очима. Богдан зрозумів, що година причалу наближалася.

Сідали на плянету без будь-яких пригод. Пілот вибрав широку рівну зелену галявину біля великого озера. Корабель сідав на вертикальних джетах, що підіймали навколо нього куряву.

Пілот швидким рухом перекинув перелучник, і прозора півкуля, що була верхньою частиною корабля, повільно відкрилася. Берт Сміт перший скинув шолом. Богдан з напруги стиснув кулаки й перестав дихати.

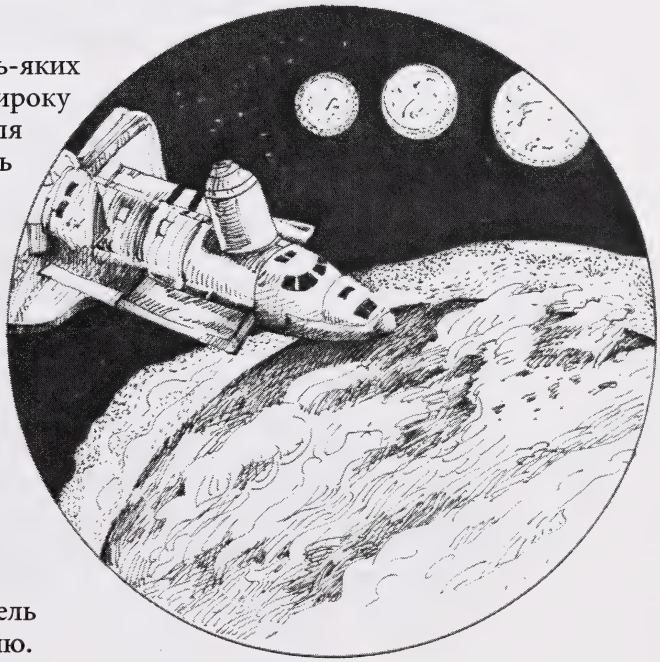

Рисувала Барбара Гартманн.

Джети стихли й корабель легко сів на зелену поверхню. Пілот потиснув перелучник і з лівого боку корабля висунулася металева «рука». На кінці металевої руки була клітка з двома білими мишками. Богдан знав їх із кляс біології. Мишки на хвилину притихли й задерли голови вгору, але за хвилину почали бігати по клітці. Пілот потиснув ще один перелучник, і з пульту керування висунулись різні пляшечки з хемікаліями. Богдан не дуже цікавився тим, що робив пілот. Він слідкував за білими мишками.

Проминуло півгодини. Аналізи були готові. Мишки далі швидко бігали по клітці.

— Виглядає, що атмосфера цієї плянети безпечна для нас.

Берт Сміт кілька разів глибоко дихнув і на його обличчі

з'явилася широка усмішка. Пілот дав знак рукою і всі скинули свої шоломи. У Богдана аж закрутилася голова від свіжого запашного повітря. По хвилині він скинув із себе скафандр і зліз по драбинці з корабля на землю.

Земля була м'яка й зелена. Усі чотири члени групи сіли на землю й довго, довго мовчали...

Цю тишу перервало біп... біп... біп... — що доносилось із кабіни корабля.

Тед Йогансен швидко побіг до корабля. Він не говорив, а майже кричав у мікрофон:

— Говорить Тед Йогансен! Ми причалили. Атмосфера добра. Перші аналізи дуже надійні. Завтра вранці починаємо кличку число 2. Кінець передачі.

Відповіді капітана Монтекатіні Богдан не почув.

Перші два дні на новій плянеті група провела на кораблі. На землю покищо не виходили. Вони управляли експедиціями трьох роботів, які досліджували те, що знаходилось близько корабля.

Роботи рухалися на гусеницях. Один із роботів досліджував рослинність. Другий робот досліджував ґрунт, каміння, мінерали, воду. Третій робот ішов чимраз далі в околицю.

Берт Сміт і Роберт Кнопке контролювали роботами, читали висліди проведених дослідів на стрічках і готували нові завдання для роботів. Тед Йогансен слідкував за екраном. Богдан тримав зв'язок з «Дельтою».

«Дельта» кружляла над плянетою у 120-хвилинній орбіті, так що для Богдана година радіопередачі чергувалася з годиною перерви. Година перерви була тоді, коли «Дельта» була з другого боку плянети. Під час цієї перерви Богдан робив порядок зі стрічками й підготовляв наступну передачу. Отож вільного часу в нього не було.

Увечері другого дня з «Дельти» передали повідомлення:

— Гасло число 2 закінчене. Завтра починайте число 3.

Богдан знав, що це означає. Досліди роботів не виявили ніякої небезпеки. Число 3 означало, що тепер члени групи самі будуть досліджувати околицю корабля.

Богдан не ходив на ті дослідження. Він далі чергував біля радіо. Тільки під час тієї годинної перерви, коли не було контакту з «Дельтою», він обережно вилазив із корабля. Спершу йому було важко звикнути до нових умов. Тяжко було ходити, рухатись.

Кожний крок він робив з великою напругою, тому він далеко не відходив від корабля.

Сонце швидко зачервонило Богданове лице й руки. Сміт сплів йому капелюх з якихось великих листків, і Богдан тепер завжди ходив у ньому. Він був утомлений, але почував себе добре. Йому допомагала велика кількість кисню, що була в атмосфері. Перші аналізи показали, що кисень творив понад 40 відсотків атмосфери. Після двох днів Богдан відчув, що йому стало легше ходити. Сонце вже не так його разило. Він звикав до нових умов і йому здавалося, що він тут був уже цілий місяць.

На п'ятий день група вирішила поставити шатро на землі. Вони більше не хотіли спати у своїх кріслах, хоч вони були дуже вигідні. Шатро поставили недалеко від корабля. Біля входу до шатра поставили стояк із зброєю.

Кожний член групи носив із собою невеликий апарат-револьвер. Цей револьвер вистрілював струмок ґазу, який паралізував нервову систему істоти.

Крім цього, у шатрі були дві більші рушниці, які працювали на атомному дезинтеґраторові. Ними можна було користуватися тільки в критичних випадках, за наказом пілота.

Шатро поставили швидко. Тед, Берт і Богдан посідали на траві й чекали на свого четвертого товариша. Вечерю хотіли їсти разом. Роберт пішов у далекий ліс і мав повернутися за годину перед заходом сонця. Час минав, а його не було. Богдан почав хвилюватись. Його заспокоїли Тед і Берт. Вони розказали йому про свої прогулянки по лісі. Там вони не зустрічали нічого такого, що могло б їм загрожувати. Вони бачили птахів і невеликих тварин. Великого звіра ані нічого схожого на людину вони не зустрічали.

Через півгодини появився Роберт. Він щось тягнув за собою. Коли він підійшов ближче, Богдан побачив, що він не тільки щось тягне, але також несе щось на плечах. Коли він підійшов зовсім близько, Богдан побачив, що на плечах Роберт ніс якусь тварину, а по землі тягнув в'язку гілок.

— Ану, панове! — сказав Роберт, підійшовши до самого шатра. — Витягайте свої хемікалії та скажіть, чи будемо ми сьогодні їсти свіже печене м'ясо!

Двадцять років вони їли синтетичну їжу. Думка про свіже м'ясо всіх утішила. Аналіза була зроблена швидко. Ніякої отрути в м'ясі не було.

Тед і Берт почали запалювати вогонь із гілок, що їх притягнув Роберт. Роберт пішов обдирати шкуру із здобичі.

Коли гілки загорілися, Богдан аж підскочив. Він ніколи не бачив такого дива.

Тед розсміявся та сказав:

— Бачиш, Богдане, атомні реактори це не єдина форма енерґії у світі!

Богданові зробилося соромно. Він зовсім забув про те, як батько розказував йому про свою молодість. Як вони ходили в гори на прогулянки, як пекли картоплю у вогні. Богдан спокійно присів і дивився на вогонь, який перескакував з гілки на гілку.

М'ясо пекли на палиці. Це тривало довго й Богдан уже добре зголоднів. Він думав, що не дочекається до вечері, але м'ясо нарешті зняли з вогню й подали йому шматок.

М'ясо було гаряче, але дуже гарно пахнуло. Богдан обережно вкусив. Смакувало дивно, але добре. Він з'їв цілий шматок і вже сам відрізав собі другий.

Після вечері Богданові, як наймолодшому, призначили перше чергування.

Вогонь догоряв і Богдан обережно підкидав сухі гілки. Кожного разу, як нова гілка займалася, у Богдана здригалося серце.

З лісу доносились різні звуки. Для Богдана вони були чужі й таємничі. Над головою засвітили два місяці. Один був червоний і майже вдвічі більший від другого. Той другий світив біло-синявим світлом. Було гарно й цікаво. Час його черги швидко минув. Коли прийшов час будити Берта, Богданові було шкода йти в шатро.

Уранці Богдана збудили звуки з радіоприймача. Він швидко зірвався і трохи сплячий побіг до корабля. Голос капітана Монтекатіні його зовсім пробудив. Капітан хотів говорити з пілотом.

Розмова з капітаном була не довга. Тед зліз із корабля з веселою усмішкою.

— Ходімо, хлопці! Їдемо на прогулянку! Капітан наказав низько облетіти всю плянету. Треба шукати слідів людського життя.

Сніданок з'їли з коробок. Через півгодини корабель уже літав над плянетою. Летіли низько й уважно розглядали всі сторони плянети. Пролітали над полями льоду, лісами, горами, морями, але ніяких садиб не зустрічали. На плянеті не було людей.

Увечері повернулися на своє старе місце й почули рішення капітана:

— Безіменній плянеті даємо назву «Терра IV». «Дельта» причалить післязавтра о годині 0900.

Богдан пробув на цій плянеті п'ять днів. Він і не хотів думати, що він мусив би повертатись на корабель та знову роками чекати на іншу придатну до життя плянету. Ця плянета за короткий час стала для нього рідною та близькою. Усе ж таки, коли рішення стало офіційним, його радості не було кінця.

Богдан мав увесь день для себе. Радіоприймач мовчав. Ніяких обов'язків не було. Гарно світило сонце. Богданові захотілося піти до лісу. Усі три його товариші там були й нічого небезпечного не зустрічали.

Богдан узяв свій невротоксичний револьвер, сказав Тедові, що йде, і вирушив до лісу. Трава була м'яка, пахнули квіти, і Богдан радів, як ніколи. До краю лісу він ішов менше, ніж 45 хвилин.

Ліс починався відразу високими деревами. Богдан не міг порівняти лісу, що на Землі, до цього лісу. Він старався пригадати те, що бачив у бібліотеці, але не міг. Як можна порівняти картину на екрані з височезними розлогими деревами. Дерева мали високі стовбури, а на вершках широкі корони з великого зеленого листя.

Далі в лісі Богдан зустрів низькі кущі. На кущах росли гарні великі квіти — сині, червоні, помаранчеві. Богдан звик до сірометалевого кольору корабля й не міг надивитися на ті дивні квіти. Він бігав від одного куща до другого, але боявся зірвати квітку.

Раптом з лівого боку лісу він почув якісь звуки. Це не були голоси людей. Це був такий страшний крик і рев, що мороз ішов по шкірі.

Богдан не знав, що таке страх, бо він виріс на кораблі й там він не мав чого боятися. Цікавість потягнула його в напрямку звуків.

По кількох хвилинах Богдан вийшов на велику галявину. На галявині билося троє звірів. Один був великий, з густим хутром, на шістьох лапах. Він відгризався від двох менших звірів. Їхнє тіло було покрите лускою. Вони мали по чотири лапи.

З великого звіра текла кров. Він захищався та пробував ухопити котрогось із своїх напасників. Вони бігали навколо нього та рвали йому шкуру своїми гострими зубами.

Богдан стояв наче закам'янілий. Великий звір рухався щораз повільніше. Нарешті він упав. Обидва напасники кинулись на

Рисувала Барбара Гартманн.

нього й почали виривати шматки м'яса. Богданові уперше в житті стало страшно. Він відвернувся й почав утікати.

Біг він доти, доки не втомився. Нарешті він зупинився під деревом і важко дихав. Раптом він почув легкий дотик чогось м'якого на своїй нозі. Зі страхом відскочив назад. Коло нього стояло маленьке звірятко на шістьох лапках. Воно виглядало так само, як той великий звір, якого загризли на галявині, але було зовсім маленьке. Його хутро було коричневе й воно тихенько нявчало.

Богданові стало шкода його, але він не знав, що робити. Звірятко присунулося до Богданової ноги й сіло на задні лапки. Богдан побачив його очі. Вони були чорні, наче вуглики. Він нахилився й погладив звірятко по хребті. Воно перестало нявчати й почало вдоволено мурмотіти. Богдан рушив з місця, а звірятко побігло вслід за ним. Воно смішно перекочувалось на своїх шістьох лапках.

Його новий приятель біг за ним увесь час. Богданові навіть не було страшно. Він дивився на звірятко й вирішив якось його назвати. Але як?

Богдан пригадав батькові розповіді про своє дитинство. Він розповідав, як він малим хлопцем мав собаку, що називався Сірко.

Сірко! Ти будеш називатися Сірко! — сказав Богдан до свого приятеля.

Сірко дивився на нього, наче все розумів.

Дорога назад була довгою, бо Богдан заблудив. Він не пам'ятав, у котру сторону він утікав, коли налякався битви звірів. Тепер він блукав лісом і не бачив його краю.

Богдан довго ходив по лісі. Нарешті він вийшов на галявину й почав думати:

«Коли я вийшов, сонце світило мені в плечі. Я ходив майже ввесь день. Тепер сонце також мусить світити мені в плечі, щоб повернутися додому».

Він став так, щоб сонце було ззаду нього, і пішов.

Ішов Богдан майже годину. Нарешті дерева почали рідшати й він побачив свій корабель. Він пустився бігти й задиханий добіг до шатра.

Богдан розповів своїм друзям про те, що побачив у лісі.

— Ми мусимо бути приготовані на всякі несподіванки! — сказав Тед.

Вечеря була готова. Вони їли печених птахів, що їх наполював Берт.

— А що Сірко буде їсти? — запитав Богдан.

На землю поклали шматок м'яса, кілька зелених листків та кілька овочів, які Тед знайшов у лісі. Деякі були жовті, інші — помаранчеві, а один був червоний. Червоний овоч Тед назвав яблуком.

Сірко все понюхав, узяв у передні лапи яблуко й почав його гризти, сівши на задні лапи.

Богдан знову пішов чергувати. Усі спали, а він мрійливо дивився на вогонь і гладив Сірка, який задоволено муркотів. Це перший раз у житті, що Богдан мріяв. Завтра прилетить

«Дельта». Там будуть його батьки. Там також буде Зірка. Йому стало дивно, що до цього часу він про неї не думав. Тепер він бачив її ясне обличчя, її довгі коси та її ясно-сині очі.

Вогонь догоряв. Біля Богдана сидів Сірко, а завтра тут буде Зірка. Він їй усе покаже — ліс, траву, ріку. Він також скаже їй не боятися Сірка, бо він добрий.

Богданові захотілося спати. Він мусив устати й походити навколо шатра, щоб не заснути. Сірко бігав за ним.

Години чергування нарешті закінчилися. Прийшов час будити Берта.

Богдан ліг на своє ліжко й відчув, що він дуже втомився. Ледве встиг протягнути руку й покласти біля себе Сірка. Через кілька секунд він уже спав здоровим, молодечим сном.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

У пащі крокодила

Леся Воронина

Читецький театр.

Дійові особи

Суперагент Гриць Мамай.
Внутрішній голос Суперагента.
Зореслава.
Професор Байда.
Бандит.
Крокодил Кирило.
Бабуся.
Шніцель.
Розповідачі.
(Число розповідачів залежатиме від числа читачів).

Розділ перший

Розповідач. Супераґент Гриць Мамай сидів у своєму кабінеті. Він відпочивав після ранкового комплексу йоґівських вправ. Вигляд у нього був спокійний. Він був упевнений у собі. Несподівано почув у голові свій внутрішній голос.

Голос. Грицю, готуйся до важливої праці. Сьогодні ти зробиш три героїчні вчинки й переможеш страшного ворога.

Розділ другий

Розповідач. Раптом двері Грицевого кабінету відчинилися. На порозі стояла дівчина казкової вроди. Гриць глянув на неї й побачив сум у її очах. Дівчина ступили кілька кроків до кабінету. Вона тихенько промовила:

Зореслава. Шніцель!

Розповідач. Дівчина ступила крок уперед і почала падати. В останній секунді Суперагент Гриць Мамай підхопив зомлілу красуню. Він обережно поклав її у шкіряне крісло й відчув палке кохання до незнайомої бльондинки.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Розділ третій

Розповідач. Гриць відчинив вікна. Потім кілька разів ніжно ляснув незнайомку по щоках. Вона розплющила очі. По щоках у неї скотилися дві сльозини.

Гриць Мамай. Люба дівчино, хто тебе скривдив?

Зореслава. *(Шепче).*
Шніцель!

Гриць Мамай. Ти голодна!

Розповідач. Гриць Мамай відчинив холодильник, вийняв свіжого шніцеля й поклав його до мікрохвильової пічки. По кабінеті запахло смажене м'ясо. Та дівчина заперечливо похитала головою.

Зореслава. Шніцель! Так звуть мого кота.

Гриць Мамай. *(Здивовано).*
Кота?
(Гриць обертається до публіки й говорить сам до себе).
Невже внутрішній голос обдурив мене? Невже мені доведеться шукати її кота?

Зореслава. Шніцель — це назва нового винаходу. Його придумав мій батько — геніяльний учений Петро Байда.

Гриць Мамай. То ви Зореслава, дочка відомого біолога Петра Байди?

Розповідач. У його очах крім любови засвітилися глибока повага й захоплення.

Гриць Мамай. Учора я бачив на екрані телевізора інтерв'ю з ним і з його вихованцем крокодилом Кирилом.

Розповідач. З очей дівчини знову потекли сльози. Вона витягла з торбинки дві чорні шнурівки й дала їх Грицеві.

Зореслава. Ось усе, що залишилося від тата... Сьогодні вранці я побачила в його ляборатoрії страшну картину. Крокодил Кирило доїдав мого бідного тата та плакав. На підлозі стояла ціла калюжа крокодилячих сліз, і в ній плавали ці шнурівки. Кирило з'їв навіть татові італійські черевики.

Розділ четвертий

Гриць Мамай. *(Рішуче).*
Ходімо!

Розповідач. Він узяв із шухляди стола свій улюблений револьвер і сховав його в кишеню. За хвилину Супераґент і його нова знайома сіли у «Феррарі», що його подарував Грицеві вдячний клієнт.

Супераґент і прекрасна Зореслава швидко їхали вулицями міста. Несподівано озвався внутрішній голос.

Голос. Нас переслідують!

Гриць Мамай. Хто?

Голос. Поверни, дурню, голову, то й побачиш.

Розповідач. Гриць раптом побачив у боковому дзеркалі свого «Феррарі» величезний сміттєвіз. Ще мить — і він роздавить їх, а потім викине геть на сміття.

Гриць Мамай. Тримайся!

Розповідач. Супераґент 000 рвучко крутнув кермо.

Зореслава затулила обличчя руками. Вона дуже злякалася.

«Феррарі» перехилилося, стало на два бічні колеса й майже торкнулося дверцятами землі. Авто з'їхало на край дороги, а сміттєвіз із ревом проїхав повз Гриця й Зореславу. Супераґент вихопив револьвера й випустив п'ять куль услід бандитам.

Зореслава. Влучили! Влучили!

Розповідач. Прекрасна Зореслава заплескала в долоні й лагідно глянула на Гриця. Його серце загупало у грудях: гуп-гуп-гуп!

Гриць Мамай. Сидіть у авті!

Розповідач. Гриць вискочив з авта й побіг до сміттєвоза.

Розділ п'ятий

Розповідач. У сміттєвозі борсалися двоє бандитів. Один із бандитів видався Грицеві знайомим.

Супераґент глибоко задумався й чітко, немов на екрані комп'ютера, побачив:
Олег Паскуденко-Поганський — професійний найманий убивця. Любить довго мучити свою жертву. Боїться лоскоту й щурів.

Гриць Мамай. Ну то що, пане Паскуденко? Знову ми зустрілися?

Розповідач. Гриць зі злістю глянув у вічі бандита й наставив на нього свій револьвер.

Бандит. Тільки не треба мене лякати! Ти думаєш я не знаю, що Супераґент 000 ніколи не вистрілить у неозброєного?

Гриць Мамай. Ваша правда, пане Паскуденко. Але є ще інша зброя.

Розповідач. Супераґент 000 наблизився до бандита й легенько полоскотав його випнутий живіт.

Бандит. Хі-хі-хі!

Розповідач. Бандит тоненько засміявся, але в очах його з'явився страх.

У цей час отямився другий бандит. То був велетень з маленькою лисою головою. Він дуже обережно витяг з кишені ножа й кинув у Гриця.

Та бандит не знав, що Гриць умів дивитися обома очима одночасно на всі боки. У ту мить, коли ніж підлітав до його шиї, Гриць підняв праву ногу, і ніж уп'явся в підошву черевика «Reebok». Бандит ще стояв із роззявленим від подиву ротом, а Гриць уже встиг підскочити до нього, скрутити йому руки та

зв'язати їх за спиною.

Гриць Мамай. Хто з вас головний?

Розповідач. Обидва бандити мовчали. Тоді Суперагент знову полоскотав першого.

Бандит. Ой-ой-ой! Я все скажу...

Розповідач. Пропищав той тоненьким голоском.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Бандит. ...тільки не лоскочи мене більше.

Гриць Мамай. Говори! Чому ви хотіли нас убити? Де кіт? Чому крокодил з'їв професора?

Бандит. Я нічого не знаю! Нас найняли. Шеф сказав затримати тебе та оту красуню.

Гриць Мамай. Перестань говорити дурниці! І запам'ятай, якщо хоч одна золота волосина впаде з голови Зореслави, ти — мертвий!

Розповідач. Гриць грізно глянув на бандита. Той затремтів і зблід, мов курка.

Бандит. Я все скажу! Шеф зараз у лябораторії професора... Він упевнений, що тебе й пані Зореслави вже нема на світі. Шеф хоче розгадати секрет професора. Ми думали, що Шніцель усе розкаже, та він мовчить. І валеріянка* не допомагає.

** Валеріянка — краплі з коренів багаторічної трав'янистої рослини валеріяни. Використовується як заспокійливий засіб для серця та центральної нервової системи.*

Розділ шостий

Розповідач. У цей момент Зореслава підійшла до сміттєвоза й зойкнула.

Зореслава. Як?! Ви напували Шніцеля валеріянкою?

Розповідач. В очах прекрасної дівчини засвітився страх.

Гриць Мамай. Бандити! Ану, залазьте до контейнера!

Розповідач. Гриць штовхнув обидвох бандитів до сміттєзбірника й закрив за ними контейнер. Бандити почали гримати в металеві стіни та кричати.

Голос. Оце твій перший героїчний вчинок.

Гриць Мамай. А тепер — біжімо до лябораторії!

Розділ сьомий

Розповідач. Гриць і Зореслава вбігли до лябораторії. На них чекала несподіванка. За столом професора Байди сиділа старенька бабуся й натискала на ґудзики клявіятури. Вона так захопилася своєю працею, що не побачила гостей. За сусіднім столом спав кіт Шніцель. Біля нього були розкидані порожні пляшечки. У повітрі гостро пахло валеріянкою.

Суперaґент і дівчина сховалися за величезною шафою.

Бабуся звернулася грубим голосом до сплячого Шніцеля.

Бабуся. Ну що, поганий котисько, будеш ти говорити, чи ні?! Скажи шифр! Бо більше й краплі валеріянки не дам!

Розповідач. Кіт розплющив одне око й подивився на стару. Гриць помітив, що око було зовсім тверезе. Потім Шніцель голосно гикнув, облизнувся та знову заснув.

Бабуся. Ну що ж, прийшов тобі кінець, упертий котяре! Зараз я тебе познайомлю з моїм улюбленим бультер'єром Льосіком. Він любить свіжу котятинку.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Розповідач. Бабуся свиснула, і до кімнати увірвався білий, подібний на свиню, бультер'єр. Суперагент 000 подумав, що вже час захистити бідного Шніцеля. Та кіт раптом підскочив, стрибнув на спину собаці й легко вдарив його лапою по носі. І в ту ж мить бультер'єр завмер на місці, наче пам'ятник.

Побачивши, що сталося з її свинячим Льосіком, бабуся дуже розізлилася. Вона закричала страшним голосом.

Бабуся. Й-й-й-а-а-а!!!

Розповідач. Тоді вона вихопила з-за пазухи з'єднані ланцюжком короткі важкі палички і, вимахуючи ними, рушила на Шніцеля.

Розділ восьмий

Розповідач. Тепер прийшла черга Супераґента 000. Він вистрибнув з-за шафи назустріч бабусі.

Гриць Мамай. Не займай котика!

Розповідач. Бабуся огидно посміхнулася. В її очах була ненависть професійної вбивці.

Бабуся. То ти живий? Ці дурні тебе не вбили? Ну, то почекай. Від мене ще не врятувався ніхто!

Розповідач. Гриць побачив, що зі старою буде не так легко. Але він недаремно щоранку займався йоґівськими вправами.

Стара, певно, не знала, що Гриць Мамай мав чорний пасок майстра карате, володів усіма секретами у-шу, дзю-до, кун-фу, вільної боротьби, кік-боксинґу, опанував магічну боротьбу індіянського племени крі, а що найголовніше, розгадав таємниці давньоукраїнської боротьби, замасковані в народньому танці «гопак».

І тепер Гриць присів, закрутився на одній нозі, потім різко підскочив і, перекрутившись у повітрі на 2,5 оберта, вибив лівою ногою з рук здивованої бабусі її зброю.

Усе це відбулося раптово. Закохана Зореслава вискочила з-за шафи та впала на груди герою. Кіт вдячно вклонився Супераґентові 000, а бабуся засичала від злости й почала викрикувати погані слова неукраїнською мовою.

Гриць суворо подивився на брутальну стару.

Гриць Мамай. Не смійте кричати на цю дівчину! Невже вам не соромно?

Розділ дев'ятий

Розповідач. І сталося несподіване. Стара, яка вчинила 18 тяжких і 305 легших злочинів, раптом заплакала. Вона пригадала собі десятки й сотні скривджених нею чоловіків, жінок і дітей, а також свійських та диких тварин. Вона побачила знищені зелені насадження, засмічені місця відпочинку, порожні пляшки, розкидані по дитячих майданчиках. Бабуся затулила руками заплакане обличчя та опустилася на стілець.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Голос. А ось твій другий героїчний вчинок. Ти врятував цю стару людину.

Гриць Мамай. А тепер розказуйте.

Розповідач. Гриць подав бандитці склянку з розчином валеріянових крапель.

Бабуся слухняно випила ліки й почала свою сповідь.

Розділ десятий

Бабуся. Я та мої колеґи-бандити вже давно слідкували за професором Байдою. Ми знали, що він навчився розвивати інтелект тварин. Знали, що досліди з крокодилом Кирилом відбулися дуже добре, і цей хижак став помічником професора. Ми довідалися, що Байда за допомогою спеціяльних променів зумів проникати в мозок тварин і передавати їм свої думки. А головне, тварини ставали слухняними й виконували будь-який наказ професора.

Зореслава. Усе це неправда! Тато тільки працював з тваринами. Він учив їх думати, учив співпрацювати з ним. А вершиною його праці став Шніцель. У цього кота інтелект дорівнює інтелектові вченого.

Бабуся. Та яке нам діло до котячого інтелекту! Головне, щоб тварини слухалися. Ви уявляєте, що ми тоді могли б зробити?! Тоді будь-який сейф, будь-яка схованка була б наша. Кожна домашня кішечка чи песик могли б запам'ятати шифр у сейфі, показати схованку чи відключити сиґналізацію в банку. І ніхто ні про що не здогадався б! Ми захопили б увесь світ за допомогою тварин — в один день і без ніякої зброї.

Розповідач. Гриць побачив, що бабуся знову говорить, як убивця. Він напружив усі свої сили й застосував гіпноз. Цього він навчився в буддійському монастирі на Тибеті. Там його улюблений учитель-ґуру відкрив йому таємниці давньотибетської гіпнози.

Бабуся. Ой! Що це я кажу...

Розповідач. Сльози знову покотилися з її очей.

Розділ одинадцятий

Розповідач. Раптом двері відкрилися, і до кімнати повільно вповз великий зелений крокодил. Він ледве тяг свого роздутого живота по підлозі. З його очей капали сльози.

Зореслава з криком кинулась до нього.

Зореслава. Татусь! Він там!

Гриць Мамай. Як це сталося?

Розповідач. Гриць звернувся до бабусі, але та не могла говорити. Вона все ще перебувала під гіпнозою, у яку ввів її Суперагент 000.

Шніцель. Усе дуже просто та страшно. Члени її банди підклали в нашій лябораторії свої підслухувальні апарати. Ні професор, ані ми з Кирилом про це не знали. Їм удалося записати деякі професорові винаходи. Вони дізналися, як діяти на мозок тварин. Тоді вони зробили крокодила Кирила агресивним. І ось сьогодні вранці, коли професор Байда ввійшов до своєї лябораторії, Кирило напав на нього та й з'їв його разом з черевиками.

Розділ дванадцятий

Зореслава. *(Із криком).*
Тату, ти чуєш мене?

Розповідач. І раптом у відповідь почулося:

Професор. Чую, доню, чую!

Розповідач. Голос ішов із живота крокодила.

Усі на мить затихли. Зореслава знову зомліла й почала падати на тверду підлогу. Та Суперагент 000 підбіг до красуні й обережно поклав її у крісло.

Суперагент зрозумів, що тепер уся надія на нього. Він підійшов до крокодила й раптово відкрив йому пащу. Перед очима агента з'явилися два шкіряні італійські черевики, що визирали з крокодилячого горла.

Зореслава. *(Крізь сльози).*
Урятуйте мого тата!

Гриць Мамай. Не хвилюйтесь, люба дівчино! Я врятую його для вас, врятую для друзів і родичів, а головне, врятую його для майбутнього всієї нашої цивілізації.

Розповідач. Суперагент 000 сильно вхопив обидва черевики й різко потягнув їх до себе. Здавалося, ще мить — і життя професора буде врятоване. Та Гриць із гуркотом упав на підлогу, тримаючи в руках лиш пару прекрасних італійських черевиків.

Розділ тринадцятий

Розповідач. Супераґент 000 стиснув зуби. Йому стало соромно. Та він не розгубився.

Гриць устав і повільно підійшов до крокодила. Він глянув у заплакані крокодилові очі та зрозумів, що крокодил глибоко страждає. Гриць увійшов у телепатичний зв'язок із Кирилом і почув у своїй голові Кирилів голос.

Супераґент 000 зрозумів, що Кирило розмовляє доброю українською мовою.

Крокодил. Прошу вас, відважний герою, урятуйте мого друга та вчителя.

Гриць Мамай. *(Подумки).*
Не журіться, пане Кириле. Зараз я вас загіпнотизую.

Розповідач. Та раптом до їхньої німої розмови приєднався кіт Шніцель.

Шніцель. Вам нічого не вдасться зробити, пане Грицю. Лише біохвилі професора Байди можуть впливати на Кирила.

Розповідач. І розгублений кіт схопився за голову лапами.

Розділ чотирнадцятий

Зореслава. Я знаю секретний шифр, за допомогою якого можна увімкнути татів біохвильовий апарат.

Розповідач. Дівчина підбігла до великого сейфа й за кілька секунд відімкнула його. Дверцята сейфа безшумно відкрилися. Зореслава знайшла в сейфі невеличкий апарат.

Зореслава направила апарат на Кирила, і з нього засвітилися жовто-золоті промені.

Зореслава. Зараз він завмре.

Розповідач. І справді крокодил завмер із роззявленою пащекою. З його очей перестали текти сльози.

Зореслава. Я допоможу вам.

Розповідач. Суперагент хитнув головою. Він міцно вхопив ліву ногу професора, а чарівна Зореслава — праву. Гриць подав знак, і вони разом почали витягати професора із живота крокодила. Крокодил і не поворухнувся.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Голос. Отак би все життя бути разом.

Розповідач. Те саме подумала в той час і Зореслава.

Двоє закоханих незчулися, як професор опинився на волі.

Голос. Ось і третій твій героїчний вчинок.

Розповідач. Зореслава міцно обійняла батька. Потім професор вдячно потис руку Суперагента 000. Слів не було.

Розділ п'ятнадцятий

Розповідач. Узявшись за руки, професор Байда, його красуня-дочка й Суперагент 000 рушили вперед. Куди вони йшли? Ніхто не знав. Та можна було зрозуміти, що вони будуть тепер завжди разом.

Орися Возняк

ЧУЖОЗЕМЦІ

У південній Альберті колись існувало мале містечко Свобода. Його населення було двісті сорок осіб. Щоб зрозуміти, чому воно вже більше не існує, треба повернутися до гарного тихого вечора наприкінці серпня два роки тому.

Савчуки повернулися додому після цілоденної прогулянки до міста Калґарі, приблизно сто п'ятдесят кілометрів на північ від Свободи. Не встигли вони зайти до хати й повиймати з торбинок свої покупки, як усі світла в хаті погасли. Це було дивно, бо надворі було цілком спокійно — ні блискавки, ні грому, ані вітру не було.

— Мабуть проблема на електростанції, — сказав Борис. — Я подзвоню й довідаюся, що там діється.

Він підніс слухавку. Телефон був мертвий.

— Дивно... Маріє, ану піди, будь ласка, до сусідів і спитай, чи не знають вони, що там діється.

Марія добре жила з сусідами. Вона й так збиралася побігти до Віри, щоб похвалитися новими черевиками й сукнею. Коли Марія вийшла надвір, на вулиці вже зібралося багато сусідів. Усі хотіли знати, що сталося зі світлом і телефонами.

Марко Мулик, який завжди бував більш нервовий, ніж потрібно, упав у паніку.

— Це якісь диявольські вчинки! Хто бачив, щоб без громовиці й вітру раптом не було електрики?!

— Заспокійся, Марку, — сказав другий сусід, Петро Олексій. — Причина мабуть дуже проста. Хто хоче сісти зі мною в авто й поїхати на електростанцію, щоб довідатись, що там діється?

— Я поїду з тобою, Петре, — відповів Володимир Коваленко, сержант при Королівській канадській кінній поліції.

Сіли в авто. Петро спробував завести мотор, але ключ навіть не хотів крутитися.

— Спробуймо моє авто, — запропонував Володимир.

Але з Володимировим автом було те саме — воно не працювало. Усі побігли до своїх ґаражів, щоб перевірити, чи буде та сама проблема. Ані одне авто не заводилось.

Паніка в Марка Мулика переросла в істерію.

— Це ті нові люди, що переїхали сюди з Квебеку — ті чужі Ля Бланки! Вони мені виглядали дивні із самого початку. То вони нам цю біду принесли. Де вони? Бачите, їх навіть нема тут між нами. Ходім до них — там будуть відповіді на наші запитання.

— Та чекайте, не поспішайте. Подумаймо трішки. Мусить бути добра причина на... — Марія навіть не докінчила речення, коли її перебив Микола Парубець.

— Я погоджуюся з Марком! У них одна дитина навіть до школи не ходить. Вони тримають її в хаті й не дозволяють бавитися з іншими дітьми.

— Невже ви не маєте до чого вчепитися? — вмішалася Надя Перчишина, учителька свобідської школи. — Їхня дитина не ходить до нашої школи, бо вона розумово недорозвинена й потребує спеціяльної програми, якої в нас немає. Залишіть невинних людей у спокою.

— Невинних людей?! — сердито продовжував Микола. — Я певний, що ті невинні люди спеціяльно приїхали сюди нам на біду.

Марко побіг у напрям, де жили новоприбулі Ля Бланки. Вслід за ним побігли й інші. Він підбіг до дверей і раптом зупинився.

— Ні, я не піду до тієї зачарованої хати. Ще та відьма накине на мене якісь погані чари. Ти йди, Володимире, ти все ж таки представник поліції. Це твій обов'язок нас обороняти.

— Нехай буде. Я не боюся ваших забобонів.

Він потиснув ґудзик і в хаті задзвонив дзвінок. Хтось крикнув:

— Якщо в нас нема електрики, то чому в них дзвінок дзвонить?

Монік Ля Бланк підійшла до дверей і аж злякалася, коли побачила гурт людей на подвір'ї.

— Що ви хочете? — запитала вона.

— У нашому містечку відбуваються дивні події сьогодні — нема електрики, не працюють телефони, не заводяться авта... — почав Володимир.

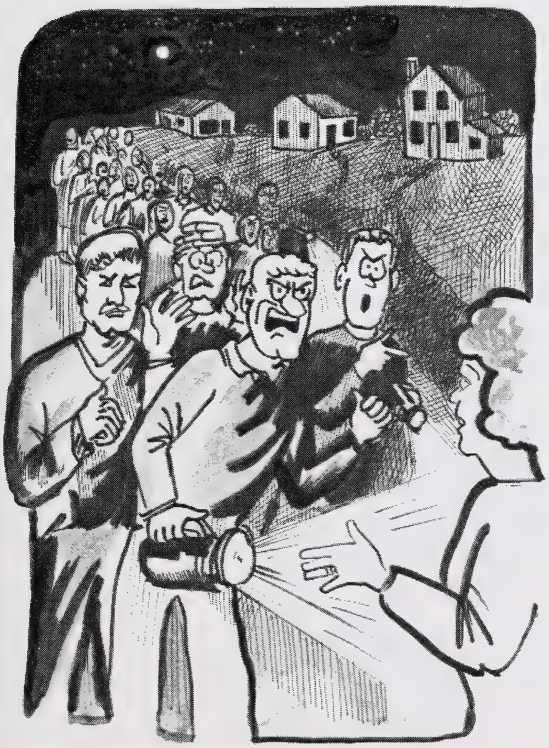

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

— А чому ви прийшли до нас? — злякано запитала Монік.

Відколи Ля Бланки переїхали до Свободи, ніхто ще їх там не привітав. Її чоловік, Кловд, залишився безробітним у Квебеку, а діти мали певні потреби, особливо малий Рішард, що з роду був розумово недорозвинений. Коли Ля Бланки почули про нагоду керувати малою фармою біля Свободи в заміну за помешкання й пару долярів на утримання родини, вони вирішили переїхати сюди. Але чомусь сусіди не дуже по-приятельському відносилися до них.

Якраз у той момент з ґаражу почувся гуркіт мотора старого Форда. Люди, які стояли найближче до ґаражу, побігли подивитися, хто завів авто. Вони побачили, що в авті нікого не було, але мотор працював.

— Відьма! Відьма! Дивіться — безсоромна чваниться перед нами своїми чарами! — крикнув хтось із гурту.

— Володимире, заарештуй її, а того сина-чортенятка відвези

якнайдалі звідси. Нехай знову буде спокій між нами, — порадив Микола.

З переляку Монік швидко замкнула двері й підставила стілець під клямку.

Володимир відповів:

— Я сідаю в це авто та їду на електростанцію. А ви втихомиртеся поки я повернуся. Ідіть додому й не зачіпайте нікого.

Володимир сів до авта й мотор раптом затих. Він спробував повернути ключ то в одну сторону, то в другу, але завести авто йому не вдалося.

— Що за лихо!.. — сварив сам себе Володимир.

З розлюченого гурту пролунали різні думки-поради.

— Виженім цю нечисту силу зі Свободи, щоб нам ще щось гіршого не сталося! — крикнув один.

— Хто має рушницю? Якщо поліція не може нас оборонити, ми самі мусимо це зробити, — додав хтось інший.

А ще інші закричали:

— Так! Так! Ідіть додому та принесіть рушниці й газоліну. Може, краще спалити це сміття й позбутися клопоту навіки.

Так розлючені мешканці Свободи плянували знищити те, що, на їхню думку, було коренем їхньої проблеми. Раптом обізвався вісімдесятирічний дідусь, Іван Козловський:

— Ну, якщо ви проганяєте цих людей, то мусите й мене прогнати чи знищити, бо дивіться — і в моїй хаті засвітилися всі світла.

— Ні, ні, — крикнув Марко, — це вона, це та відьма перелякалася й засвітила у вас світло! Не журіться, ми вас не судимо.

Володимир узяв велосипед від одного хлопця та сказав:

— Ви собі сваріться, але не робіть нічого дурного, поки я не повернуся. Заїду велосипедом до електростанції за півгодини та все розвідаю. Я певний, що поки повернуся назад, усе буде гаразд.

Він поїхав. Гурт трохи заспокоївся й почав розмовляти тихше.

— Може вони не люди, — сказав шістнадцятирічний Михась. — Може вони чужоземці. Може вони прилетіли сюди з іншої

плянети, щоб зробити свої досліди, а потім знищити нас. Може ввесь світ опиниться під їхньою владою й ми станемо їхніми живими роботами...

— А може ти бачив забагато фільмів про інопляннетян, — перебила його однокласниця Анна.

Уперше за минулі три години люди засміялися, але не дуже весело, бо були між ними такі, що погоджувалися з Михасем.

— Ш-ш-ш!.. Слухайте! Чуєте? — шепнула Оксана. — Хтось іде... Це напевно хтось із них!

— Ховайтеся, бо заберуть нас туди, де чорт каже добраніч!

— Дивіться, одне око посередині чола світиться!..

Паніка... Раптом пролунав постріл. Потім настала мертва тиша. «Чужоземець» упав каменем на землю. Усі гуртом кинулись до нього.

— Господи, та це ж дідусь Козловський! Він, мабуть, повертався з дому. Він пішов погасити світла. Старенький напевно не чув, коли ми до нього гукали, — сказав Петро.

— Чи він ще живий? — запитав хтось.

— Ні, мертвий, — відповів Петро.

— Хто вистрілив? — запитав хтось інший.

— Я, — відповів Марко Мулик. — Та не дивіться так на мене.

— Ти вбив невинну, стару людину.

— Та ж ви всі так само боялись, як і я...

— Перестаньте! Що сталося, то сталося — нічого сваркою не змінимо. Пам'ятайте, що он там почались наші клопоти.

Микола показав пальцем на хату Ля Бланків.

— Розкладім вогнище та спалім ту відьму!

— Спалім!.. Спалім!.. — злісно загудів увесь гурт.

Ніхто вже не міг спинити цих людей, бо це були люди, сповнені страху, і їхнє думання було цілком не раціональне. За кілька хвилин палала вся Свобода.

П'ять кілометрів за Свободою, на горбочку, стояли дві постаті.

— Тепер розумієш, як ми це робимо? Спини декілька їхніх автомобілів, перерви їм зв'язок з іншими їхнього сорту, лиши їх серед темноти на короткий час, і тоді тільки чекай і дивись, що далі буде діятись.

Другий запитав:

— І воно завжди однаково стається?

— Переважно так, з маленькими змінами тут і там. Вони завжди знаходять найбільш небезпечного противника — самих себе.

— Чи в їхньому світі багато таких містечок, як це?

— Багато. Наша праця легка — тільки переходити з одного містечка до другого, а решту вони зроблять самі...

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

ЗАМОЛОДИЙ УМИРАТИ

Орися Возняк

Тарас Коломийчук заліз під величезний камінь, щоб заховатись від гарячого сонця. Його права нога спухла та страшно боліла, а руки й ноги пекли там, де колючі терни подерли шкіру. Це вже тридцятий день відколи він упав у цю безодню, що стала його в'язницею.

Тарас ударив долонею чорну мурашку, що лізла йому по руці, і кинув її в рот. Помалу він розжував її, намагаючись не звертати уваги на те, як тоненька шкаралупка хрупала між зубами. Хоч мурашка була гірка та огидна, він з'їв ще одну, потім ще одну... Коли Тарас з'їв зо двадцять мурашок, він подумав:

«Ось я переступив тоненьку лінію між життям і інстинктивним виживанням».

Тарас вірив, що його вже ніхто не шукає. Мабуть вирішили, що втопився у глибокій ріці, що пливла уздовж безодні.

Це нещастя почалося чотирнадцятого червня 1983 року біля Сан-Дієго, у Каліфорнії, коли Тарас подорожував пішки вздовж безодні. Вона була шість кілометрів завдовжки, півкілометра завширшки та сто вісімдесят п'ять метрів завглибшки. Унизу безодні пливла бурхлива ріка, на якій недавно побудували нову греблю. Саме ця гребля й зацікавила Тараса. Він туди йшов, коли раптом нога посковзнулася на камінні й він полетів стрімголов униз, поки не опинився на якійсь кам'яній полиці. Коли Тарас спробував устати, права нога подалася під ним. Він зрозумів, що вона вивихнута або зломана й що він нікуди на ній не піде. Вирвавши довгу смугу матерії із сорочки, він перев'язав закривавлену руку.

Рисувала Соня Бурак-Берна

Три дні й ночі лежав Тарас на дні безодні й чекав порятунку. Гуркіт води був такий великий, що він навіть і не пробував його перекричати.

Одного дня він спробував перейти через ріку й зайшов аж по коліна, та швидка вода мало не звалила його з ніг. Він повернувся до південного берега та пролежав там під кущами, наче звір, ще два дні. Нарешті Тарас вирішив вилізти з-під кущів на відкрите місце, щоб рятувальники змогли його побачити.

На десятий день Тараса пробудив звук вертолета.

— Слава Богу! Я врятований! — закричав він, радісно махаючи руками. Та його радість швидко згасла, бо пілот не побачив його й полетів далі.

Минали дні, а вертоліт не повертався. Нарешті в Тараса пропала надія на порятунок і він почав думати про те, як вийти з цього становища.

Скільки не пробував лізти вгору, усе падав назад на те саме місце. Пройшовши трохи далі, він побачив поворот, але коли підійшов ближче, зрозумів, що там виходу нема, бо за поворотом стояла стрімка камінна стіна. Виснажений Тарас безнадійно впав на землю й гірко заплакав. Раптом крізь сльози він помітив якусь стару линву, що ховалась під сухим листям.

«Ага! Тут мусили колись бути люди! Якщо вони звідси вийшли, то я вийду також», — подумав Тарас з відновленою надією й почав підкидати кінець линви вгору.

Годинами пробував зачепити линву за камінь, що стирчав вісім метрів над ним, але це йому так і не вдалося.

Двадцять днів без їжі. Тарас був ослаблений і голодний. Він вирвав і з'їв жмуток зеленої трави й запив водою з ріки. Тоді з'їв другий жмуток і пригадав собі ресторан удома, де так смачно приготовляють різні страви. Пригадав собі бабусю, з якою він жив. Вона мабуть дуже журиться про нього.

Тарас задивився на великий камінь серед скелі й побачив у ньому тріщину.

«Якби зачепити линву й вилізти туди», — подумав він і взявся до праці. Два дні мучився, і нарешті впав без сили на землю й заснув.

На тридцятий день голод примусив Тараса їсти мурашки. Спухлу ногу він мочив у холодній ріці та ввесь час думав, як йому перейти на другий бік, де скелі були не такі стрімкі.

Сім днів пролежав він біля води. Одного ранку Тараса збудила незвичайна тиша — шум ріки кудись зник. Він підвівся й побачив, що ріка стала цілком мілка.

«Мабуть загородили греблю», — подумав Тарас. Він перейшов на другий бік, зачепив линву за камінь і нарешті видряпався з безодні. До ночі пройшов приблизно дев'ятдесят метрів.

Уранці почув голоси людей.

— Допоможіть, — гукнув Тарас. — Допоможіть мені!

До нього підійшли два молоді чоловіки. З його подертого та брудного одягу й закривавленого тіла вони відразу все зрозуміли.

— Як довго ти вже тут?

— Від чотирнадцятого, — відповів Тарас.

— О, то ще непогано, — завважив один із чоловіків.

— Чотирнадцятого червня, — додав Тарас.

— Боже! — вигукнули обидва чоловіки. — Сьогодні ж двадцять четверте липня! Ти сорок днів мучився в тій безодні!

Вертоліт перевіз Тараса до лікарні. За тих сорок днів Тарас схуд на 35 кілограмів. Рентґен виявив, що нога була зламана. Того вечора Тарас потелефонував до бабусі.

— Вони сказали мені, що ти пропав, але я не втрачала надії, — промовила вона крізь сльози.

Тарас заплющив очі.

«Я вдома», — подумав він.

— Бабусю, — прошепотів він у телефонну слухавку, — я люблю вас...

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Олексій Кутинський

ЗАГАДКОВИЙ ПОГЛЯД

Усе це почалось у ніч на вівторок 1 березня 198... року. Мені приснилося страшне диво, і я кинувся тікати. Продирався крізь густий ліс, добрався до дороги, але вийти на галявину боявся... І недаремно — з-за повороту виїхало кілька озброєних мечами вершників у підбитих хутром плащах і шапках-малахаях. Того, що був попереду, я звідкись знав...

Прокинувся від страху і вже не заснув. День пішов догори ногами. На роботі не міг зосередитись. Усе мене дратувало. Забрав свої папери й пішов працювати додому. Але тільки-но сів за стіл, як задзвонив телефон.

— Добридень! Чи це Андрій Глинський? Вас турбує Матусевич, слідчий... Пригадуєте? Хочу з вами зустрітися... Я до вас зайду за двадцять хвилин. Згода?

Мій тривожний стан посилився. Звідки він знає, що я вдома?.. Ніколи до мене не приходили слідчі... Що йому треба від мене? З місяць тому цей слідчий викликав мене як свідка у справі якогось художника, що помер при загадкових обставинах. Виявилось, що я зустрічався з цим художником кілька років тому. Однак я нічого не міг пригадати. На тому й скінчилось...

Мою дружину, Надійку, не викликали в цій справі, хоч вона теж брала участь у зустрічі й навіть пам'ятала, що до майстерні художника ми потрапили з іншими знайомими після святкового обіду й що всім тоді було дуже весело.

Я швидко прибрав вітальню. Кіт Мурко нервово ходив по кімнаті...

Розчинились двері, і до квартири зайшла Надійка з нашою дочкою Оксаною.

— Щось сталось? — стривожилась вона.

— Має прийти слідчий... Той, що викликав мене у справі художника...

— Маджака? Чиє життя взяла картина?

— Ти наче віриш у цю нісенітницю?

— Якось же померла людина... Молода, здорова й раптом — мертва. Сидить перед картиною з переплетеними ногами...

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Дзвінок зупиняє Надійку. Заходить слідчий з важким плескатим пакунком. Показує Надійці посвідчення й вітається з нею. Ми запрошуємо його сідати.

— Приніс вам картину, — каже він, розгортаючи пакунок, — це остання робота Петра Маджака.

— Та, що вбила його? — жахається Надійка, затуляючи собою Оксану. — Наскільки я знаю, Маджака ніхто не вбивав, — заспокійливо говорить слідчий, ставлячи картину біля стіни.

— Навіщо ви принесли її? — обурюється Надійка.

— Вона ваша... Це не наша картина! — обурююсь і я.

— Та ви не хвилюйтесь... Якби я підозрював вас у вбивстві, то вів би розмову у себе в кабінеті. Картина належить вам згідно із заповітом художника. Картина й щоденник...

— Ви не маєте права змушувати нас прийняти цей спадок. Ми не родичі і навіть не друзі покійного, — обурюється Надійка, виштовхуючи Оксану з вітальні.

— Не треба вести розмову в такому тоні. Мій візит неофіційний, я зробив усе, що міг. Справу закрито. Але, як людина, я маю право просити допомоги в іншої людини?

— Може, тут інфекція або чорна магія! — сердиться Надійка. — Оксано, не заходь сюди, грайся там!

— Я тільки Мурка заберу, щоб він не втік через цю дірку, — мирно каже Оксана, забираючи кота.

Хочу запитати, про яку дірку вона говорить, але Надійка вже зачиняє за нею двері.

— Візьму й поставлю у своїй кімнаті, — несподівано для себе кажу я.

— От і добре, — зідхає Матусевич. — Отже, ви допоможете з'ясувати обставини смерти.

— Справу ж закрито...

— Так, але багато чого залишилось неясним... Розгадка може бути в щоденнику та у вашій теорії четвертого виміру...

— Моїй?!

— Так. Щоденник розпочато після розмови з вами. Схоже, що Маджак спробував перейти від теорії до практики... Уловити значення в записах Маджака мені не вдається. Я розумію, що він був божевільний, але ж і в божевільних може бути щось нормальне... Як ви думаєте?

— Думаю, що буває... Може, пообідаєте з нами?

Надійка промовчала. Матусевич подякував, залишив номер свого телефону, адресу праці й пішов.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Вечеряємо в кухні. Мовчки. Оксана й Мурко мовчазні від природи, а Надійка сердиться. По вечері веде Оксану спати, а ми з Мурком, забравши спадок, ідемо до моєї кімнати. Вішаю картину на стіну та обережно розгортаю щоденник. Там написано:

«Щоденник Петра Маджака.

10-те березня 198... року. Вирішив вести щоденник — хочу мати послідовну реєстрацію пошуків четвертого виміру. Насамперед записую те, що почув учора від нового знайомого Андрія Глинського. Глинський сказав: «Картина — це вікно в інший світ, але вікно засклене... Можна глянути крізь нього, але пройти не можна — шибки не пускають». Думка мені сподобалась. «Шибки, — говорив Андрій далі, — це накладені на нас обмеження. З самого раннього дитинства ми чуємо від батьків та інших дорослих: «Цього не може бути», «Це неможливо» й «Це теж неможливо». Це й стримує нас, завдає багато клопоту.

Однак насправді не існує нічого такого, що можна було б назвати «неможливим». Інакше кажучи — усе, про що людський мозок може подумати, усе те може бути здійснене у фізичному пляні.

Фізичним пляном — пояснив Андрій, — я називаю той навколишній світ, який усі люди сприймають за допомогою органів чуттів і який має три повноцінні виміри — довжину, ширину, височину та четвертий вимір — час, що є для нас напіввиміром, оскільки ми здатні рухатись у ньому лише в одному напрямі.

Крім фізичного, існує ще багато різних плянів. Найпростіший з цих плянів і найближчий до фізичного — енерґетичний. У цьому пляні є свої об'єкти, свої явища, свої процеси, свої істоти.

Об'єкти енерґетичного пляну бачать лиш окремі люди. Колись таких людей називали відьмаками й відьмами та спалювали на багаттях. Тепер ми називаємо їх екстрасенсами, телепатами, ясновидцями, шизофреніками та іншими термінами й лікуємось у них або лікуємо їх. Існує ще одна група людей, які бачать явища та предмети енерґетичного світу, але не усвідомлюють цього, думаючи, що бачене ними — це якісь світлові ефекти фізичного світу чи оптичні дефекти власного

світосприймання. До цієї категорії належите, як мені здається, і ви, шановний художнику.

Чому я так думаю? Бо люди й рослини, яких ви зображуєте, дуже несхожі на те, що всі ми бачимо нашим звичайним зором...

Так, так, звичайно, ви маєте право на індивідуальне творче бачення й зображення світу! Але справа в тому, що ваше бачення світу не таке вже й індивідуальне, — саме такий вигляд мають люди й рослини, коли їх сприймати в енерґетичному пляні.

Звідки я це знаю? З розповідей, описів та і з власного досвіду.

Так, іноді й мені вдається дещо бачити поза межами фізичного пляну. Так, це здатність суб'єктивна, а от картина, на мій погляд, може бути об'єктивним засобом встановлення контакту з іншими, багатомірними плянами.

Я не художник і не знаю, як це зробити. Але знаю, що немає нічого неможливого. Для первісного художника зображення третього виміру на площині теж здавалось неможливим і, коли йому потрібна була тримірність твору, він вдався до скульптури. Тепер тримірне видовище прекрасно реалізується на площині. Намальовані пейзажі та споруди при кваліфікованому виконанні і вмілій кінозйомці ми не відрізняємо на екрані від справжніх, об'ємних. Певен, що можна знайти спосіб зображення на площині не лише третього виміру — глибини, але й четвертого — часу.

Як можна зобразити час?

Це вже ваша справа, ви — представник образотворчого мистецтва. Тільки не треба лякатися загадковости часу. Це такий самий вимір, як довжина, ширина чи височина. Просто цим виміром наша психіка тільки-но оволодіває, і тому ми ще не можемо бачити в ньому ввесь об'єкт відразу, як бачимо у будь-якому з трьох інших вимірів. Натомість ми розглядаємо об'єкт поступово, утворюючи в такий спосіб минуле, сучасне й майбутнє, тобто час. Насправді ж ці критерії часу існують разом, так само, як разом існують усі компоненти фізичного простору — довжина...».

Мені було ніяково читати цю свою «промову», виголошену шість років тому, і я став гортати щоденник далі. Маджак вів його протягом кількох років, аж до самої смерти. Тут було чимало

записів, і всі вони стосувались теорії та практики осягнення четвертого виміру. Слідчий мав рацію — розмова зі мною в той день запала художникові в серце й породила в ньому пристрасне прагнення зобразити четвертий вимір на картині.

Як свідчили записи, Петро Маджак багато читав, наполегливо працював над собою і над картиною. Він заглибився в психофізіологічні проблеми, займався медитацією, почав приділяти підвищену увагу станові свого організму, підібрав «найоптимальніше харчування» (запис 17 квітня 198... р.), почав спостерігати прояви своєї психічної діяльности й помітив нові здатності, нові ефекти сприймання, почав відчувати в своєму організмі «вібрації якоїсь незнайомої енерґії» (запис 14. 09. 198... р.).

Художник багато працював над втіленням свого задуму, перевтомився. Закінчивши картину, він злякався свого «дітища», сховав його до шафи й довго боявся дивитися на нього. 6. 08. 198... року він нарешті наважився подивитись на картину і вперше на її місці побачив «отвір у якийсь інший світ», де рухались якісь фігури, хотів сам туди «увійти». Після того, як тільки сідав перед картиною та входив у свій «найбільш загострений стан свідомости», відчував, немов тіло «скручується, як волокна мотузки», і потрапляв у незнайому місцевість.

На початку лютого 198... року в художника зникла межа між обома світами. Незабаром він знайшов спосіб «виходу в інший світ» за допомогою повороту голови (запис 16. 03. 198... р.). У 198... році в нього склалась нова система поглядів. Роздвоєння стало обтяжливим. Наприкінці року (точних дат художник уже не ставив) він записав таке:

«Мені вже легше писати глаголицею, ніж цим письмом. Я більше ТАМ, ніж ТУТ, я знайшов себе. Я — ТОЙ, правитель могутньої держави волинян, подобаюсь собі більше, ніж я — ЦЕЙ, невдаха-художник. Повертатись сюди вже важче, та й не маю часу: багато клопоту з Ардагастом. Якщо колись не повернусь, то опіку над картиною й щоденником хай перебере Андрій Глинський».

Це був останній запис. Я перевів погляд на картину. Тієї ж миті хвиля дрімоти залила мене. Плями на картині почали розпливатись, перетворюватись на хмарки туману, який сплинув з картини, пройшов крізь мене та зник десь позаду. Я опинився серед лісу, обіч ледь помітної дороги, стривожений відчуттям, що

вже колись був тут. Напружено придивляюсь і прислухаюсь, бо звідкись знаю, що не один у цьому лісі. Так і є! Чую іржання, перестук копит, бачу озброєних вершників у плащах і шапках-малахаях. Тепер пізнаю переднього — це Петро Маджак. Завмираю в кущах, пропускаю вершників. Раптом Маджак підводиться на стременах, оглядається, знаходить мене очима та схвально киває. Усім тілом відчуваю запоморочливий подих незвичного й зомліваю.

Опритомнів від того, що Мурко своїм шорстким язиком лиже мені скроню. Поступово все пригадав... Не наважився знову глянути на картину, підвівся й вийшов з кімнати. Надворі вже темно. Надійки немає, пішла, мабуть, до подруги, а Оксана спить міцним сном дошкільняти. Не придумав нічого ліпшого, як і собі вкластись спати.

Наступного дня тільки-но прокинувся, зиркнув на картину. Вона була мирною, спокійною. Уважно роздивився твір Маджака. Нічого подібного дотепер не бачив. Незвичні фарби, незвичні барви, незвична композиція. Картина здавалась живою, напруженою. Перечитав щоденника. Ось і останній запис... Знову глянув на картину... Вона наче пожвавішала, але жодних ознак дії не виявила. Останній запис... Про державу на Волині та якогось Ардагаста... Та це ж можна перевірити в істориків!

Хапаю записник і телефоную до свого університетського товариша в інститут археології. Робочий день ще не почався, але він, на щастя, уже на праці.

— Привіт, Миколо! Ти знаєш щонебудь про державні утворення на Волині? — запитую його.

— Аякже! Волинське, згодом Галицько-Волинське князівство... Пізніше Галицько-Волинське королівство з королем Данилом Галицьким...

— Він був князем, — заперечую я.

— Спочатку — князем, потім — королем. Королівська корона й дотепер зберігається.

— Гаразд, а ким був Ардагаст?

— Ардагаст? А ти звідки про нього знаєш?

— Так хто ж такий Ардагаст?

— Ардагаст — правитель давньої Волинської держави, що існувала ще до утворення князівства. Але інформації про той період дуже мало.

— А все ж?

— У грецьких авторів сьомого-восьмого сторіччя згадується про могутню державу волинян і їхнього правителя Ардагаста. У арабських авторів того ж періоду теж згадується держава «Волінана», тобто держава волинян, але правителем названо Маджака... Та що там з тобою?

А мені тим часом перехопило подих. За чверть години я вже був в інституті. Тисну Миколі руку.

— Звідки такий інтерес до історії Волині? — цікавиться він.

— Кажи все, що знаєш про Маджака та Ардагаста!

— Відомості дуже бідні. Арабські та грецькі автори суперечать самі собі.

— Чому суперечать? А якщо правителів було два? Один мав справу з греками, а другий — з арабами...

— Саме так і було! В архіві історичного музею знайшли опис і фото монети, випущеної цією державою. На одному боці монети — Маджак, а на другому — Ардагаст!

— Чому ти говориш про фото? А сама монета?

— Монета зникла. Ми розіслали запит про монету й від одного із закордонних музеїв одержали відповідь, що така монета в них є. Ось і фото прислали...

— Можеш дати мені це фото на день?

— Звичайно... Але поясни нарешті, в чому справа?

Але я вже біжу до Матусевича, вриваюсь у кабінет і кидаю перед ним фото.

— Це фото монети, яка зберігається в одному музеї. Бачите, хто зображений на зворотньому боці монети? Ардагаст! А ви кажете: божевільний...

— Коли випущено монету?

— Більше тисячі років тому...

— Ну от!

— Що «ну от»?

— А те, що лише божевільному може прийти в голову, немов він і та людина, що жила тисячу років тому, є однією особою.

— Але ж ви самі бачите, наскільки подібні обличчя на цих фотографіях.

— Ну й що з того? У них і прізвище однакове. Не інакше як якийсь нащадок.

— А звідки він знає про Ардагаста?

— Начитався! Тим більше, що зовні дуже подібний, та й прізвище однакове!

— Що ви все: прізвище та прізвище... Не було тоді прізвищ. Вони виникли лише в пізнє середньовіччя.

— Ну то й що? Звали ж його Маджаком. А було це прізвище чи ім'я... Яка різниця? Ви знаєте, скільки зараз живе на землі Наполеонів, Олександрів Македонських, Юліїв Цезарів та інших знаменитостей? Сотні, а то й тисячі!

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Що я міг заперечити Матусевичеві? Мені було очевидно, що художник не тільки нічого не читав про Маджака, Ардагаста й державу Волінану, але навіть і не чув про них... Якби він знав, то це виявилось би з його розмов чи записів у щоденнику... Однак я відчував, що переконати слідчого не вдасться.

— Пробачте, що відірвав вас від праці, — сказав я, — пробачте...

— Та досить пробачатись... Знахідка справді дуже цікава. Поздоровляю вас з успіхом. Ви дієте навіть краще, ніж професіональний слідчий. Я ось не здогадався звернутись до істориків... Тепер усе остаточно з'ясувалося: художник був звичайним маніяком. Може, це якось допоможе встановити причину його смерти...

— А чи не могли б ви познайомити мене з експертом-психіятром? — запитав я Матусевича.

— Навіщо?

— Підозрюю, що його висновок про шизофренію недостатньо арґументований.

— Але ж ви зовсім незнайомі з його арґументацією!

— От я й хочу познайомитись...

— Багато ви хочете... Я не маю права знайомити вас зі справою взагалі, а з висновком експертизи — тим більше!

— Ви самі залучили мене до слідства...

— Що з вами робити? Читайте вже, — слідчий подав мені сторінку, де містився висновок судового психіятра.

Я прочитав таке: «З прилучених до справи записів у щоденнику відомо, що вже на 10. 03. 198... р. Петро Маджак систематично займався проблемою пошуків четвертого виміру. Розмова з А. Глинським привела його до думки про можливість зобразити цей вимір на картині. Ця ідея посіла домінуюче місце в його свідомості...».

— Що ви читаєте?! — перервав мене Матусевич. — Це аналіза записів у щоденнику. Читайте висновок!

Читаю далі: «Висновок. Незважаючи на те, що в експерта відсутні об'єктивні матеріяли (характеристики на досліджуваного з останнього місця мешкання та праці, а також свідчення батьків і близьких людей), є всі підстави вважати, що Петро Маджак з березня 198... р. страждав психічним захворюванням — шизофренією, про що свідчать: поява у нього надцінних ідей — пошуків четвертого виміру; раніше не властиве йому захоплення філософською літературою; підвищена увага до стану свого організму. До всього цього у вересні 198... р. приєднались явища дереалізації й деперсоналізації, а пізніше — немотивований страх, онейроїдно-кататонічні розлади (спочатку епізодичні, а згодом реґулярні).

У березні 198... р. у досліджуваного зникло критичне ставлення до хворобливих переживань, з'явились безглузді ритуальні рухи, які, на його думку, сприяли «виходу в інший світ», а з 198... р. почуття роздвоєння свого Я, повне занурення в хворобливі переживання та систематизовані маніячні ідеї світоглядного характеру.

Як уражений хронічним психічним захворюванням, П. Маджак у період часу, що відноситься до його смерти, не міг розуміти значення своїх дій і керувати ними.

У зв'язку з відсутністю в акті судовомедичної експертизи вказівок, можна вважати, що описані вище хворобливі розлади психічної діяльности не стали безпосередньою причиною його смерти».

Висновок експерта справив на мене непевне враження: з

одного боку категоричне визнання хвороби, з другого — небажання визнати хворобу причиною смерти. Підозра моя підтверджувалась — з психіятром не все було чисто! Але що я міг заперечити?..

Вкрай збентежений, іду додому... Але що тут діється?! Надійка та Оксана в істериці. Надійка міцно пригортає Оксану, і обидві плачуть. Мурко заліз під крісло й виглянув звідти лише, коли я повернувся. Такого в нас ще не було...

— Що з вами? Що сталось?

— Я вийшла до крамниці по молоко, а коли повернулась, Оксани ніде не було. Почала її шукати, кликала й гукала, але марно... Раптом пригадала, що це ж Оксанине непорушне тіло я бачила в кутку твоєї кімнати перед цією проклятою картиною. Я закричала з жаху й кинулась туди. Оксана заворушилась, немов у важкому сні. Я притисла її до себе, і вона почала оживати, в очах зблиснула свідомість, ротик скривився, і заплакала разом з нею.

— А що розповідає Оксана?

— Не нагадуй їй про той жах! — злякано закричала дружина, затуляючи Оксану.

— Чому жах? Може, зовсім навпаки...

— Я тобі кажу: не чіпай дитини! — сказала Надійка глухим голосом. — Ключ на столі, і поки ця картина в нас, щоб твої двері були завжди замкнені!

Я слухняно замкнув двері. Цього вечора я не зміг розпитати Оксану про її пригоди в моїй кімнаті. Надійка не залишала нас удвох. Я майже весь час просидів замкнений у своїй кімнаті, намагаючись розгадати

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

таємницю смерти художника. Страх перед картиною минув остаточно — розглядав її стоячи, сидячи й лежачи, з ліжка й підлоги, з усіх боків... Повторив позу Маджака в момент його смерти, але все марно!

У четвер прокинувся з відчуттям, що охоче чекаю Незвичного. Та день починався як завжди — руханка, туалет, сніданок... Як заведений механізм! Узявся перечитувати щоденника, розглядав фотографії Маджака та наслідував пози померлого. Ніяких проявів «іншого світу». Хоч би якийсь практичний доказ проти версії божевілля. Стривай! А історія з Оксаною?..

Виходжу з кімнати й замикаю її за собою. Оксана грається в «дитячий садочок» і охоче включає мене у гру. Собі бере ролю виховательки, а нам з Мурком дістаються ролі дітей.

Надійка насторожено поглядає на нас, але не втручається. Коли вона, нарешті, виходить з кімнати, я нахиляюсь до Оксани.

— Чого ви вчора плакали, панно Оксано? Хіба вихователькам можна плакати при дітях?

— А я вчора була дитиною...

— А чого дитина плакала?

— Її мама злякала.

— А картина Оксану не злякала?

— Яка картина?

— Та, що висить у татовій кімнаті... Навпроти ліжка...

— Я там не бачила картини.

— А що ти бачила?

— Дірку.

— Яку дірку?

— Ту, що приніс чужий чоловік, а ти повісив на стіну.

— Ти заглядала в ту дірку? І що там бачила?

— Ліс...

— Ти ходила до того лісу?

— Я й не думала йти, а хлопчик покликав і допоміг пролізти в дірку.

— Отже, ти пішла до того лісу?

— Кажу ж тобі, що я не хотіла! — розсердилась Оксана.

— А що ви там робили?

— Ловили пташок...

— А потім?

— Мені почулось, що кличе мама. Я хотіла повернутись, але дірки не було, і хлопчик не знав, де вона. Мама раптом закричала. Я злякалась, а вона почала швидко тягти мене. Мені стало боляче, і я заплакала.

— Як мама тебе тягла? Вона теж пройшла через дірку?

— Ні, вона тягла мене з того боку, а як, — я не бачила...

— А ти хотіла б знов заглянути в дірку?

— Я хотіла б, аби мама не кричала...

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

Коли ми помітили, що Надійка в кімнаті, було вже пізно.

— Якщо ти сьогодні ж не віднесеш кудинебудь ту картину, я сама її знищу!

— Куди ж я можу її віднести?

— Віднеси до слідчого. Досить з нас детективних пригод!

— З чим мені йти? Я ж не виконав його прохання.

— Хочеш, я піду?

Цей варіянт мені не спадав на думку, і я завагався. Надійка відразу почала вдягатись і командувати:

— Картину, щоденник і адресу! Я ще встигну до кінця робочого дня!

Зробив, що вона казала, і тепер дивився з вікна вітальні, як Надійка переходила вулицю з картиною й щоденником. От усе й скінчилось... Мені стало дуже сумно. Ледве дійшов до своєї кімнати і впав долілиць на ліжко...

Мій світ розпався за три дні. Уявити не можу, що буде далі. Єдиного хочу зараз — знову потрапити на лісову галявину.

Здається, не можу жити без неї... Здається, тільки й світу, що ця галявина. Час збігає, а я не можу навіть поворухнутись... Раптом біля самого вуха защебетала якась птаха. Я здригнувся, і вона пурхнула вбік. Підводжу голову. Що це?! А, це ліс, той самий давній ліс. А я лежу на лісовій галявині в сухому торішньому листі...

Короткі відомості про авторів

Айзек Азимов

Американський письменник і вчений Айзек Азимов народився в Росії 2 січня 1920 року.

Азимов одержав докторський ступінь із хемії в Колюмбійському університеті. Він викладав біохемію дев'ять років у Бостонському університеті.

Писав дуже багато й на різноманітні теми. Здобув найбільшу славу за його науково-фантастичні твори.

Помер Азимов 6 квітня 1992 року.

Одарка Орися Возняк

Одарка Орися Возняк народилася в місті Едмонтоні у провінції Альберта, Канада. Тут же ж ходила до державної школи, Рідної школи та на Курси українознавства. У 1973 році Одарка отримала вчительський диплом з Альбертського університету. Того ж самого року почала вчителювати при Едмонтонській публічній шкільній раді.

Одарка любить писати твори для підлітків на сучасні теми. У 1985 році Едмонтонська публічна шкільна рада видала три збірки її творів, якими по сьогоднішній день користуються учні української двомовної програми.

Леся Воронина

Українська письменниця Леся Воронина народилася в Києві 21 березня 1955 року. Її батько був художником-реставратором. Мати була літературним критиком, перекладачкою й письменницею. Удома розмовляли українською мовою, що на тодішні часи було рідкістю для київської родини і вважалося мало не націоналізмом.

Навчалась Воронина в українській школі в Києві. Потім вступила до Київського університету на відділ української філології.

Писати почала досить рано, ще у школі. Писала, звичайно, вірші. Навчаючись в університеті, час від часу друкували статті в журналах і газетах про українських письменників і митців. Писати казки й

фантастичні оповідання для дітей почала після народження сина Євгена. Її улюблена гумористична детективна повість «Супераґент 000» вийшла друком 1996 року.

З 1991 року Л. Воронина працює головним редактором у дитячому журналі «Соняшник», у якому публікує свої комікси під псевдонімом Гаврило Ґава.

НАД ЗБІРКОЮ ТЕКСТІВ ПРАЦЮВАЛИ:

Керівник проєкту	ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ
Зміни та доповнення	КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ
Мовний консультант і редактор	ЯР СЛАВУТИЧ
Керівник видання	ГАЛИНА ЦАР
Художньо-технічний редактор	ГАЛИНА КЛІД
Обкладинка	СОНЯ БУРАК-БЕРНАРД
	ГАЛИНА КЛІД
Ілюстратори	СОНЯ БУРАК-БЕРНАРД
	ОРЕСТ ВАСАРАБ
	БАРБАРА ГАРТМАНН
Адаптація текстів	ГАЛИНА ЦАР
	ХРИСТИНА ШЕРМАН
Коректори	ТЕТЯНА НАЗАРЕНКО
	ГАЛИНА ЦАР
Комп'ютерний набір	ВІКТОРІЯ ЖУКІВСЬКА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Керівник проєкту	ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ
Програмний укладач	МАРКІЯНА ЦИНЦАР-ГРИЩУК
Члени Комітетів для пошуку й вибору матеріялів	БОГДАН БОРУЩАК
	КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ
	ОДАРКА ВОЗНЯК
	ОЛЕКСАНДРА С. ГИЛДЕБРАНДТ
	РУТА ЛИСАК-МАРТИНКІВ
	ОЛЕСЯ ТУМИН
Координатор експерименту	МАРКІЯНА ЦИНЦАР-ГРИЩУК
Учителі-учасники експерименту	БОГДАН БОРУЩАК
	КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ
	ОДАРКА ВОЗНЯК
	ОДАРКА ҐІНДА
	ВІРА ЛИТВИН
	СЕМЕН СЕНЧИШИН
Адаптація текстів	ОДАРКА ВОЗНЯК
	ОЛЕГ ІЛЬНИЦЬКИЙ
	ДОМКА САПИГА
	ХРИСТИНА ШЕРМАН
Ілюстратори	ОРЕСТ ВАСАРАБ
	БАРБАРА ГАРТМАНН
	ГАРРІ САВАДЖ
Коректор	ГАЛИНА ЦАР
Складач	МАРІЯ КАРЛТОН

THIS READER WAS PRODUCED BY:

Head of Development Team	JOHN SOKOLOWSKI
Revisions	XENIA SKRYPNYK BUBEL
Language Consultant and Editor	YAR SLAVUTYCH
Production Manager	HELEN CZAR
Production Design	HALYNA KLID
Cover Design	SONYA BURAK-BERNARD
	HALYNA KLID
Illustrators	SONYA BURAK-BERNARD
	OREST WASARAB
	BARBARA HARTMANN
Adaptation of Texts	HELEN CZAR
	KHRISTINA SHERMAN
Copyeditors	TATIANA NAZARENKO
	HELEN CZAR
Inputter	VICTORIA ZUKIWSKY

PILOT EDITION

Project Manager	JOHN SOKOLOWSKI
Program Developer	MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK
Text Search and Text Selection Committees	BOHDAN BORUSZCZAK
	XENIA SKRYPNYK BUBEL
	ODARKA WOZNIAK
	ALEXANDRA S. HILDEBRANDT
	RUTH LYSAK-MARTYNKIW
	OLESIA TOUMINE
Piloting Coordinator	MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK
Piloting Teachers	BOHDAN BORUSZCZAK
	XENIA SKRYPNYK BUBEL
	ODARKA WOZNIAK
	AUDREY GINDA
	VERA LYTWYN
	SIMON SENCHYSHYN
Adaptation of Texts	ODARKA WOZNIAK
	OLEH ILNYTZKYJ
	DOMKA SAPIHA
	KHRISTINA SHERMAN
Illustrators	OREST WASARAB
	BARBARA HARTMANN
	HARRY SAVAGE
Copyeditor	HELEN CZAR
Typesetter	MARY CARLTON

За доступ до друкованих матеріялів
та за цінні поради
видавництво складає щиру подяку
керівникам і працівникам

Методичного кабінету української мови
при Канадському інституті українських студій в Альбертському університеті,

Українсько-канадського архіву-музею Альберти

та

Української книгарні в Едмонтоні.

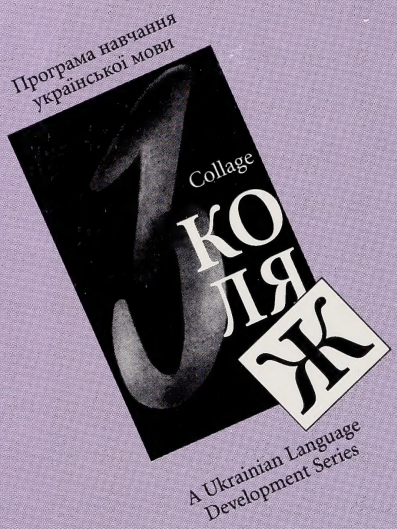

Збірки текстів у цій серії:

Два шляхи
І сміх, і плач
Уяви собі...
Цікаве

Readers in This Series:

Two Paths
Laughter and Tears
Just Imagine...
It's Interesting

Серія *Коляж 3* складається з чотирьох збірок україномовних текстів із багатою тематикою та в різних жанрах. Більшість текстів подаються в скороченому та адаптованому вигляді.

Збірки текстів розраховані на дві категорії учнів, а саме:
а) на україномовних підлітків, які живуть поза Україною,
б) на підлітків, які вивчають українську як другу мову, і які пройшли відповідне підготовлення (приблизно 1 700 годин формального навчання української мови).

Працюючи з текстами в серії *Коляж 3*, учні набуватимуть потрібних умінь у читанні та збагачуватимуть свій запас слів і, таким чином, підготовлятимуться до читання неадаптованих текстів українською мовою.

ISBN 0-7785-1102-2

Alberta
LEARNING